

בנק ישראל

החשבות ומערכות התשלומים והסליקה

דוחות כספיים

לשנת 2014

זכויות היוצרים בפרסום זה שמורות לבנק ישראל.
הרוצה לצטט רשאי לעשות כן בתנאי שיציין את המקור.

בנק ישראל

החשבות מערכות תשלומים וסליקה

תוכן העניינים

עמוד

	פרק א' – הדוחות הכספיים לשנת 2014
4	דוח רואה החשבון המבקר
6–5	מאזן ליום 31 בדצמבר 2014 (ט' בטבת התשע"ה)
7	דוח רווח והפסד לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2014
8	דוח על השינויים בהון העצמי (הגירעון בהון) לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2014
34–9	ביאורים לדוחות הכספיים לשנת 2014
	פרק ב' – דברי ההסבר לדוחות הכספיים לשנת 2014
35	מבוא
38–36	השינויים המרכזיים בדוחות הכספיים
54–38	ניתוח השינויים המרכזיים בדוחות הכספיים והגורמים להם

דוח רואה החשבון המבקר

לננידה ולמועצה המנהלית של בנק ישראל

ביקרנו את המאזנים המצורפים של בנק ישראל (להלן – הבנק) לימים 31 בדצמבר 2014 ו- 2013 ואת דוחות רווח והפסד והדוחות על השינויים בהון העצמי לכל אחת מהשנים שהסתיימו באותם תאריכים (להלן – הדוחות הכספיים) המופיעים בעמודים 5 עד 34. דוחות כספיים אלה הינם באחריות המועצה המנהלית, הנגייה, המנכ"ל ומנהלת מחלקת חשבונות ומערכות תשלומים וסליקה של הבנק. אחריותנו היא לחוות דיעה על דוחות כספיים אלה בהתבסס על ביקורתנו.

ערכנו את ביקורתנו בהתאם לתקני ביקורת מקובלים בישראל, לרבות תקנים שנקבעו בתקנות רואי חשבון (דרך פעולתו של רואה חשבון), התשל"ג - 1973. על פי תקנים אלה, נדרש מאיתנו לתכנן את הביקורת ולבצע במטרה להשיג מידה סבירה של בטחון שאין בדוחות הכספיים הצגה מוטעית מהותית. ביקורת כוללת בדיקה מידגמית של ראיות התומכות בסכומים ובמידע שבדוחות הכספיים. ביקורת כוללת גם בחינה של כללי החשבונאות שיושמו ושל האומדנים המשמעותיים שנעשו על ידי הנהלת הבנק וכן הערכת נאותות ההצגה בדוחות הכספיים בכללותה. אנו סבורים שביקורתנו מספקת בסיס נאות לחוות דעתנו.

לדעתנו, הדוחות הכספיים הנ"ל משקפים באופן נאות, מכל הבחינות המהותיות, את המצב הכספי של הבנק לימים 31 בדצמבר 2014 ו- 2013 ואת תוצאות פעולותיו והשינויים בהון העצמי של הבנק לכל אחת מהשנים שהסתיימו באותם תאריכים, בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים בישראל (Israeli GAAP) בהתאמה לפעילות המיוחדת של בנק מרכזי, כמפורט בבאור 1א'.

קיסט פורר גבאי את קסירר
רואי חשבון

תל אביב
26 במרס, 2015

בנק ישראל

מאזן ליום 31 בדצמבר 2014 (ט' בטבת התשע"ה)
(מיליוני שקלים חדשים, סכומים מדווחים)

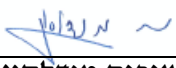
31 בדצמבר		ביאור	
2013	2014		
מיליוני שקלים חדשים			
			נכסים
			נכסים במטבע חוץ:
		2	נכסים במטבע חוץ בחו"ל:
3,808	1,503		חשבונות עובר ושב
13,511	499		פיקדונות לזמן קצר
254,032	316,639		ניירות ערך סחירים
4,924	9,628		ניירות ערך שנרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר
359	1,932		מכשירים פיננסיים נגזרים
7,634	6,843	3	קרן המטבע הבין-לאומית
284,268	337,044		סך כל הנכסים במטבע חוץ בחו"ל
			נכסים אחרים במטבע חוץ:
115	128	4	אשראי לממשלה
284,383	337,172		סך כל הנכסים במטבע חוץ
			נכסים במטבע מקומי:
15,094	11,968	5	ניירות ערך סחירים
101	83	6	אחרים
15,195	12,051		סך כל הנכסים במטבע מקומי
			נכסים אחרים:
936	938	7	מוסדות כספיים בין-לאומיים
344	378	8	רכוש קבוע
1,280	1,316		סך כל הנכסים האחרים
300,858	350,539		סך הכול

הביאורים לדוחות הכספיים מהווים חלק בלתי נפרד מהם.

31 בדצמבר		ביאור	
2013	2014		
מיליוני שקלים חדשים			
57,536	63,194	9	התחייבויות והון שטרי כסף ומעות במחזור
			התחייבויות במטבע חוץ:
		2	התחייבויות במטבע חוץ לחו"ל:
114	124		מכשירים פיננסיים נגזרים
263	2,072		התחייבויות אחרות
377	2,196		סך כל ההתחייבויות במטבע חוץ לחו"ל
			התחייבויות אחרות במטבע חוץ:
2,892	8,400	10	פיקדונות הממשלה
2,125	3,261	11	פיקדונות התאגידים הבנקאיים
(* 4,856)	5,116	12	קרן המטבע הבין-לאומית ואחרות
9,873	16,777		סך כל ההתחייבויות האחרות במטבע חוץ
10,250	18,973		סך כל ההתחייבויות במטבע חוץ
			התחייבויות במטבע מקומי:
17,634	7,247	10	פיקדונות הממשלה
127,060	145,438	11	פיקדונות התאגידים הבנקאיים
125,283	129,713	13	מק"ם
(* 4,666)	4,606	14	התחייבויות אחרות
274,643	287,004		סך כל ההתחייבויות במטבע מקומי
342,429	369,171		סך כל ההתחייבויות
5,667	29,692	15	חשבונות שיערוך
			הון הבנק:
3,985	3,985	16	הון מניות וקרן שמורה
(51,223)	(52,309)		יתרת הפסד
(47,238)	(48,324)		סך כל הון הבנק (גירעון)
300,858	350,539		סך הכול

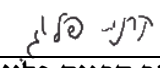
הביאורים לדוחות הכספיים מהווים חלק בלתי נפרד מהם.

(* סווג מחדש, ראה ביאור 1 א).

 עיריית מנדלסון
 מנהלת מחלקת החשבונות
 ומערכות התשלומים והסליקה

 חזי כאלו
 מנכ"ל הבנק

 אורי גלילי
 מ"מ יו"ר המועצה המנהלית

 ד"ר קרנית פלוג
 נגידת הבנק

תאריך אישור הדוחות הכספיים: 26 במארס 2015

בנק ישראל

דוח רווח והפסד לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2014
(מיליוני שקלים חדשים, סכומים מדווחים)

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		ביאור	
2013	2014		
מיליוני שקלים חדשים			
			הכנסות ריבית:
1,186	1,345	19	מנכסים במטבע חוץ בחו"ל
712	642	20	מהממשלה
9	4	21	אחרות
1,907	1,991		סך כל הכנסות הריבית
			הוצאות ריבית:
3,437	1,793	22	לבנקים ולציבור
803	396	23	לממשלה
79	80	24	אחרות
4,319	2,269		סך כל הוצאות הריבית
(2,412)	(278)		הוצאות הריבית, נטו
			הכנסות (הוצאות) פיננסיות אחרות:
713	1,115	25	מניירות ערך וממכשירים פיננסיים נגזרים
(5,727)	(1,158)	26	מהפרשי שערים
32	(22)	27	שונות
(4,982)	(65)		סך כל ההכנסות (הוצאות) הפיננסיות האחרות
(7,394)	(343)		הפסד מפעולות פיננסיות
(141)	(59)		הוצאות על הדפסת כסף וטביעת מעות
(1,081)	(684)	28	הוצאות הנהלה וכלליות
(24)	-	29	הוצאות אחרות
(8,640)	(1,086)		הפסד לשנה

הביאורים לדוחות הכספיים מהווים חלק בלתי נפרד מהם.

בנק ישראל

דוח על השינויים בהון העצמי (הגירעון בהון)
 לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2014
 (מיליוני שקלים חדשים, סכומים מדווחים)

סך כל ההון העצמי	יתרת הפסד	הון מניות וקרן שמורה	
מיליוני שקלים חדשים			
(38,598)	(42,583)	3,985	יתרה ליום 1 בינואר 2013
(8,640)	(8,640)	-	הפסד לשנה
(47,238)	(51,223)	3,985	יתרה ליום 31 בדצמבר 2013
(1,086)	(1,086)	-	הפסד לשנה
(48,324)	(52,309)	3,985	יתרה ליום 31 בדצמבר 2014

הביאורים לדוחות הכספיים מהווים חלק בלתי נפרד מהם.

בנק ישראל

ביאורים לדוחות הכספיים

ביאור 1 – עיקרי המדיניות החשבונאית

א. כללי

הדוחות הכספיים ערוכים בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים בישראל (Israeli GAAP), תוך התאמתם לפעילות המיוחדת של בנק מרכזי, כפי שמקובל גם בבנקים מרכזיים אחרים. הנושאים העיקריים, שהוצגו בהתאם לכללי החשבונאות המקובלים בבנקים מרכזיים, הם:

- (1) חשבונות שיערוך – כמפורט להלן בסעיף יג.
- (2) דוחות על תזרימי המזומנים – כמפורט להלן בסעיף כ.

(* במספרי ההשוואה לשנת 2013 סווג סכום בסך של כ-116 מיליון ש"ח מ"התחייבויות אחרות במטבע מקומי" להתחייבויות ל"קרן המטבע הבין-לאומית ואחרות" במטבע חוץ.

ב. הגדרות

בדוחות כספיים אלה:

- (1) **הבנק** – בנק ישראל.
- (2) **מדד** – מדד המחירים לצרכן שמפרסמת הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.
- (3) **סכום מותאם** – סכום נומינלי היסטורי, שהותאם למדד בגין חודש דצמבר 2003, על פי הוראות גילויי דעת 23 ו-36 של לשכת רואי החשבון בישראל.
- (4) **סכום מדווח** – סכום המותאם למועד המעבר (31 בדצמבר 2003), בתוספת סכומים בערכים נומינליים שנוספו לאחר מועד המעבר ובניכוי סכומים שנגרעו לאחר מועד המעבר.
- (5) **דיווח כספי נומינלי** – דיווח כספי המבוסס על סכומים מדווחים.
- (6) **שווי הוגן** – הסכום שבו היה אפשר לרכוש או למכור נכס (ליטול או לפרוע התחייבות) בעסקה שוטפת בין צדדים בלתי תלויים הפועלים בהתאם לרצונם.

ג. דוחות כספיים בסכומים מדווחים

- (1) בחודש אוקטובר 2001 פרסם המוסד הישראלי לתקינה בחשבונאות את תקן חשבונאות מס' 12 בדבר "הפסקת ההתאמה של דוחות כספיים". בהתאם לתקן זה, ובהתאם לתקן חשבונאות מס' 17, שפורסם בחודש דצמבר 2002, הופסקה ההתאמה של הדוחות הכספיים לאינפלציה ביום 1 בינואר 2004.

ביאור 1 – עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

- (2) הבנק ערך את דוחותיו הכספיים בעבר על בסיס המוסכמה של העלות ההיסטורית, ללא התחשבות בשינויים בכוח הקנייה של המטבע הישראלי. בדוחות הכספיים לשנת 2005 מספרי השוואה לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר 2003 חושבו מחדש על בסיס העלות ההיסטורית המותאמת למדד המחירים לצרכן, כנדרש על פי תקן חשבונאות מס' 12, לצורך המעבר לדיווח לפי סכומים מדווחים.
- הסכומים המותאמים ליום 31 בדצמבר 2003 שימשו נקודת מוצא לדיווח הכספי הנומינלי החל מיום 1 בינואר 2004. תוספות וגריעות במהלך התקופה נכללו בערכים נומינליים.
- (3) סכומי הנכסים הלא-כספיים אינם מייצגים בהכרח את שווי המימוש או את השווי הכלכלי העדכני, אלא רק את הסכומים המדווחים של אותם נכסים.
- (4) בדוחות הכספיים "עלות" משמעותה עלות בסכום מדווח.

ד. עקרונות הדיווח

- (1) מאזנים:
- א. פריטים לא-כספיים (רכוש קבוע והשקעות המוצגות על פי העלות) מוצגים בסכומים מדווחים.
- ב. פריטים כספיים מוצגים במאזן בערכים נומינליים לתאריך המאזן.
- ג. המאזן מוצג על פי המבנה המקובל בבנקים מרכזיים בעולם.
- (2) דוחות רווח והפסד:
- א. הכנסות והוצאות הנובעות מפריטים לא-כספיים (כגון פחת, הוצאות והכנסות מראש), או מהפרשות הכלולות במאזן, נגזרות מהתנועה בין הסכום המדווח ביתרת הפתיחה לבין הסכום המדווח ביתרת הסגירה.
- ב. יתר רכיבי דוח הרווח וההפסד (כגון הכנסות הריבית והוצאות הריבית) מוצגים בערכים נומינליים.
- (3) דוח על השינויים בהון העצמי:
- על פי סעיף 76 לחוק בנק ישראל התש"ע-2010, בתום שלושה חודשים מתום כל שנה יעביר הבנק בפועל לממשלה רווחים בהתאם להוראות אלה:
- א. אם ההון יעמוד על שיעור של 2.5 אחוזים או יותר מסך הנכסים, יועבר לממשלה סכום השווה לרווח הנקי, בניכוי יתרת העודפים, אם היא שלילית.
- ב. אם ההון יעמוד על שיעור העולה על אחוז אחד מסך הנכסים, אך פחות מ-2.5 אחוזים מסך הנכסים, יועבר לממשלה סכום השווה ל-50 אחוזים מהרווח הנקי, בניכוי יתרת העודפים, אם היא שלילית.

ביאור 1 – עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

ג. אם ההון יעמוד על שיעור של אחוז אחד או פחות מסך הנכסים, לא יועברו רווחים.

הבנק רשאי לרשום קרנות הון הנובעות מכללים חשבונאיים – ובלבד שיתרת הרווח הנקי שלא הועברה לממשלה כאמור לעיל תצטרף ליתרת העודפים, ולא תוכר כפריט הוני אחר, אלא אם כן הוסכם אחרת בין הנגידה לבין שר האוצר. בהתאם להוראות אלה, נכון ליום 31 בדצמבר 2014, לא נוצרה חבות להעברת כספים לממשלה.

ה. השימוש באומדנים

בעריכת הדוחות הכספיים בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים נדרשת הנהלת הבנק להשתמש באומדנים והערכות לגבי עסקאות או עניינים שהשפעתם הסופית על הדוחות הכספיים אינה ניתנת לקביעה מדויקת בעת עריכת הדוחות. אף שהאומדנים או ההערכות נעשים לפי מיטב שיקול הדעת של ההנהלה, ההשפעה הסופית של עסקאות או עניינים כאמור עשויה להיות שונה מזו של האומדנים או של ההערכות לגביהם.

ו. הכרה בהכנסה

הכנסות והוצאות נזקפות לרווח וההפסד על בסיס צבירה. רווחים או הפסדים ממומשים הנובעים ממטבע חוץ ומניירות ערך במטבע מקומי ובמטבע חוץ מועברים לדוח הרווח וההפסד. רווחים או הפסדים אלו מחושבים על בסיס העלות הממוצעת של היתרות באותו הנכס.

רווחים לא-ממומשים אינם מועברים לדוח הרווח וההפסד, אלא נזקפים במאזן לחשבון שיערוך.

הפסדים לא-ממומשים מועברים לדוח הרווח וההפסד, לאחר קיזוז רווחים שלא מומשו באותו הנכס. הפסדים אלו נובעים מהפער בין העלות הממוצעת של הנכס לבין השווי ההוגן שלו.

הפסדים לא-ממומשים מניירות ערך במטבע חוץ, מניירות ערך במטבע מקומי או ממטבע חוץ מסוים לא מקוזזים כנגד רווח לא ממומש מניירות ערך או ממטבעות חוץ אחרים. הפסדים שהוכרו בדוח הרווח וההפסד לא יקוזזו כנגד רווחים לא-ממומשים שייצברו בעתיד.

ז. ניירות ערך

1) ניירות ערך במטבע חוץ

ניירות ערך סחירים במטבע חוץ מוצגים במאזן לפי שוויים ההוגן לתאריך המאזן. השווי ההוגן של ניירות ערך שיש להם מחיר מצוטט מתבסס על מחירי השוק. ניירות ערך שאין להם ציטוט משוערכים על פי נתונים המתקבלים ממקורות חיצוניים.

ביאור 1 – עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

העלות המותאמת של ניירות הערך היא ערכם הנקוב בתוספת הריבית, הפרשי ההצמדה ויתרת הפרמיה או הניכיון שטרם הופחתה. הפרמיה או הניכיון מופחתים על פני התקופה שממועד רכישת נייר הערך ועד למועד פדיונו.

ההפרש שבין העלות המקורית של ניירות הערך לבין ערכם הנקוב בתוספת הריבית ויתרת הפרמיה או הניכיון שטרם הופחתה, לגבי כל נייר ערך, נזקף לדוח הרווח וההפסד.

הפרשי הצמדה למדד המתפרסם בחו"ל שנצברו על הקרן וטרם מומשו, וכן ההפרש שבין השווי ההוגן של ניירות הערך לבין עלותם המותאמת, לגבי כל נייר ערך, נזקפים לחשבון השערוך במאזן.

הכנסות הריבית והפחתות הפרמיה או הניכיון נזקפות לרווח וההפסד על בסיס צבירה, ומוצגות בסעיף "הכנסות ריבית מנכסים במטבע חוץ בחו"ל".

הכנסות ממימוש ניירות ערך מוצגות בסעיף "הכנסות (הוצאות) פיננסיות אחרות – מניירות ערך וממכשירים פיננסיים נגזרים".

יתרת ההפסד הלא-ממומש, המחושבת לגבי כל נייר ערך בנפרד, נזקפת לדוח הרווח וההפסד בסוף השנה ומוצגת בסעיף "הכנסות (הוצאות) פיננסיות אחרות – מניירות ערך וממכשירים פיננסיים נגזרים".

(2) ניירות ערך במטבע מקומי

ניירות ערך ממשלתיים סחירים במטבע מקומי מוצגים במאזן לפי שוויים ההוגן לתאריך המאזן. ההפרש שבין העלות המקורית של ניירות הערך לבין ערכם הנקוב, בתוספת הריבית ויתרת הפרמיה או הניכיון שטרם הופחתה, נזקף לדוח הרווח וההפסד.

הפרשי הצמדה למדד שנצברו על הקרן וטרם מומשו, וכן ההפרש שבין השווי ההוגן של ניירות הערך לבין עלותם המותאמת, נזקפים לחשבון השערוך במאזן.

הכנסות ריבית מניירות ערך במטבע מקומי והפחתות הפרמיה או הניכיון נזקפות לרווח וההפסד על בסיס צבירה, ומוצגות בסעיף "הכנסות ריבית מהמשלה".

יתרת ההפסד הלא-ממומש, המחושבת לגבי כל נייר ערך בנפרד, נזקפת לדוח הרווח וההפסד בסוף השנה ומוצגת בסעיף "הכנסות (הוצאות) פיננסיות אחרות – מניירות ערך וממכשירים פיננסיים נגזרים".

ביאור 1 – עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

ח. מוסדות כספיים בין-לאומיים

(1) קרן המטבע הבין-לאומית

ההשתתפות בקרן המטבע הבין-לאומית (להלן – הקרן), מנוהלת במטבע SDR ומוצגת בשקלים חדשים לפי השערים היציגים שפרסם בנק ישראל לתאריך המאזן. (ראו ביאורים 3 ו-12).

(2) יתרות בגין מוסדות כספיים בין-לאומיים

ההשתתפות של בנק ישראל במוסדות הכספיים הבין-לאומיים האחרים מוצגת בסעיף "מוסדות כספיים בין-לאומיים" בצד הנכסים לפי העלות במטבע ההשתתפות, מתורגמת לשער החליפין במועד העסקה, בהתאמות הנדרשות לדיווח בערכים מדווחים בהתאם לתקן חשבונאות מס' 12 בדבר "הפסקת ההתאמה של דוחות כספיים".

ההתחייבות למוסדות כספיים בין-לאומיים מוצגת בסעיף "קרן המטבע הבין-לאומית ואחרות" בצד ההתחייבויות.

ט. רכוש קבוע

(1) הנכסים הקבועים מוצגים על בסיס העלות בניכוי פחת שנצבר. העלות כוללת הוצאות הניתנות לייחוס ישיר לרכישת הנכס.

(2) שיפורים ושכלולים נזקפים לעלות הנכסים, ומופחתים לאורך כל תקופת חייהם, ואילו הוצאות אחזקה ותיקונים נזקפות לדוח הרווח וההפסד עם התהוותן.

(3) הפחת מחושב לפי שיטת הקו הישר, על בסיס משך השימוש המשוער בנכסים:
מבנים – 50 עד 67 שנים;
כלי רכב – 6.5 שנים;
מחשבים – 4 שנים;
ציוד – 10 שנים.

(4) תוכנות שאינן חלק אינטגרלי מהחומרה המתייחסת אליהן מוצגות במסגרת הרכוש הקבוע על בסיס העלות ומופחתות בקו ישר על פני ארבע שנים.

י. שטרי כסף ומעות במחזור

שטרי כסף ומעות במחזור שהונפקו על ידי הבנק מבטאים את התחייבות הבנק כלפי המחזיקים בהם. ההתחייבות מוצגת במאזן הבנק לפי הערך הנקוב.

יא. מילווה קצר מועד

יתרת המילווה קצר המועד (להלן - מק"ם) המוצגת במאזן הבנק מבטאת את מחיר הפדיון של המילווה שבידי הציבור, בניכוי יתרת הניכיון שטרם הופחתה. מק"ם שנמכר מהממשלה לבנק ישראל אך טרם נמכר לציבור אינו כלול ביתרת המק"ם.

ביאור 1 – עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

המק"ם מונפק לתקופה של עד שנה. סכום הניכיון הוא ההפרש בין מחיר הפדיון של המילווה לבין התמורה ממכירתו לציבור. הניכיון מופחת על פני התקופה שממועד הנפקת המק"ם ועד למועד פדיונו. הוצאות הפחתת הניכיון בגין יתרת המילווה שבידי הציבור מוצגות בדוח הרווח וההפסד בסעיף "הוצאות ריבית לבנקים ולציבור".

יב. התחייבויות בגין זכויות עובדים

בגין כל ההתחייבויות הקשורות ליחסי עובד-מעביד ישנן עתודות מתאימות – על פי דין, הסכם, נוהג וציפיות ההנהלה.

ההתחייבות לפנסיה ולתשלומי פרישה מחושבת על ידי אקטואר מומחה בשיטת הערכה של ההטבות הנצברות ובהתחשב בהסתברויות על בסיס ניסיון העבר. שיעור ההיוון של העתודות הוא בהתאם לשיעורו בהוראות המפקח על הבנקים, ושיעור עליית השכר בעתיד מוערך על ידי ההנהלה ועל בסיס ניסיון העבר.

ההפרשה לחופשה מחושבת על בסיס צבירת ימי חופשה ליום 31 באוקטובר, והשכר הקובע לפדיון חופשה לתאריך המאזן. ההפרש בהתחייבות הנובע מההפרש בין צבירת ימי חופשה ליום 31 באוקטובר לבין צבירתם ליום 31 בדצמבר אינו מהותי. (ראו ביאור 14).

יג. חשבונות שיערוך

חשבונות השיערוך כוללים רווחים לא-ממומשים מהפרשי שער על היתרות הנקובות במטבע חוץ ורווחים לא-ממומשים בגין הצמדה למדד ושיערוך של ניירות ערך סחירים במטבע מקומי ובמטבע חוץ לשויים ההוגן.

חשבונות השיערוך מנוהלים בנפרד לכל פריט (מטבע, נייר ערך) ומועברים לדוח הרווח וההפסד בעת מימוש אותו פריט או חלק ממנו. אין קיזוז בין סוגי פריטים שונים. חשבונות השיערוך בגין תיקים מסויימים בניהול חיצוני מנוהלים ברמת התיק.

יתרת ההפסד בחשבונות השיערוך לגבי כל פריט (מטבע, נייר ערך), הנובעת מהפרשי הצמדה והפרשי מחירים בניירות ערך במטבע מקומי ובמטבע חוץ ומהפרשי שערים ביתרות הנקובות במטבע חוץ, מועברת בסוף השנה לדוח הרווח וההפסד. (ראו גם סעיף ו' לעיל).

יד. מטבע חוץ

הנכסים וההתחייבויות הנקובים במטבע חוץ, או צמודים למטבע חוץ, מוצגים בשקלים חדשים לפי השערים היציגים שפרסם בנק ישראל לתאריך המאזן.

ההכנסות וההוצאות במטבע חוץ כלולות בדוח הרווח וההפסד לפי השערים היציגים ששררו ביום הערך של ביצוע כל פעולה.

ביאור 1 – עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

הפרשי שער מהתאמת הנכסים וההתחייבויות עקב שינויים בשערי החליפין כוללים הפרשי שערים ממומשים ולא-ממומשים.

הפרשי שערים לא-ממומשים נזקפים לחשבונות השיערוך במאזן לגבי כל מטבע חוץ בנפרד. הפרשי שערים ממומשים מועברים לדוח הרווח וההפסד כשהם מחושבים על בסיס העלות הממוצעת של היתרות באותו מטבע. המימוש נבחן בנפרד לגבי נכסים במטבע חוץ והתחייבויות במטבע חוץ לכל חודש קלנדרי, לגבי כל מטבע בנפרד.

יתרת הפסד בחשבונות השיערוך לסוף השנה מועברת לדוח הרווח וההפסד, ולא תקוּזז בעתיד מהרווחים הלא-ממומשים. הפסדים לא-ממומשים במטבע אחד אינם מקוזזים כנגד רווחים לא-ממומשים במטבע אחר.

להלן פרטים על שערי החליפין של השקל מול מספר מטבעות עיקריים:

שיעור השינוי		ליום 31 בדצמבר			
2013	2014	2012	2013	2014	
אחוזים		שקלים חדשים			
(7.0)	12.0	3.7330	3.4710	3.8890	דולר ארה"ב
(2.8)	(1.2)	4.9206	4.7819	4.7246	אירו
(4.9)	5.6	6.0365	5.7419	6.0636	לירה שטרלינג
(6.5)	5.2	5.7311	5.3561	5.6344	זכויות משיכה מיוחדות (SDR) ¹

(1) שער ה-SDR מפורסם על ידי קרן המטבע הבין-לאומית ונקבע לפי סל משוקלל של ארבעה מטבעות – דולר של ארה"ב, אירו, יין יפני ולירה שטרלינג.

טו. הצמדה

נכסים והתחייבויות הצמודים למדד המחירים לצרכן בישראל מוצגים לפי תנאי ההצמדה שנקבעו לגבי כל יתרה.

להלן פרטים על מדד המחירים לצרכן (על בסיס ממוצע 2002):

שיעור השינוי		ליום 31 בדצמבר			
2013	2014	2012	2013	2014	
אחוזים		נקודות			
1.9	(0.1)	122.1	124.4	124.3	מדד המחירים לצרכן:
					לחודש נובמבר
1.9	(0.2)	122.3	124.6	124.3	לחודש דצמבר

ביאור 1 – עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

טז. שיעורי ריבית

חלק מהריביות על יתרות הממשלה והבנקים במטבע מקומי, הנגבות או משולמות על ידי בנק ישראל, מבוססות על ריבית בנק ישראל או על ריבית הפריים. להלן שיעורי הריביות ליום 31 בדצמבר:

שיעור השינוי		ליום 31 בדצמבר			
2013	2014	2012	2013	2014	
		אחוזים			
(50.0)	(75.0)	2.00	1.00	0.25	ריבית בנק ישראל
(28.6)	(30.0)	3.50	2.50	1.75	ריבית הפריים

יז. מכשירים פיננסיים

הבנק משתמש במכשירים פיננסיים בפעילותו בתחום המוניטרי ובתחום מטבע החוץ, בישראל ומחוץ לישראל.

(1) מכשירים פיננסיים בפעילות בישראל:

עסקאות עתידיות של המרות שקל/דולר (Forwards).

העסקאות מוצגות במאזן נטו בסעיף "נכסים אחרים" או "התחייבויות אחרות": קבלת דולרים בעתיד בניכוי מסירת שקלים בעתיד. בדוח הרווח וההפסד מוצגות תוצאות העסקאות בסעיף "הכנסות ריבית מנכסים במטבע חוץ בחו"ל".

(2) מכשירים פיננסיים בפעילות מחוץ לישראל:

א. עסקות רכש חוזר (Repurchase Agreement – Repo)

ומכר חוזר (Reverse Repurchase Agreements – R. Repo).

הבנק מבצע עסקות רכש חוזר (Repo). עסקה כזאת מורכבת ממכירת ניירות ערך בכפיפות להסכם בדבר רכישתם בעתיד. העסקה מטופלת כחוב מובטח, ולפיכך ניירות הערך שנמכרו במסגרתה לא נגרעים מנכסי הבנק. ההתחייבות לרכישת ניירות הערך כלולה בסעיף "ניירות ערך שנמכרו במסגרת הסכמי רכש חוזר". בדוח הרווח וההפסד מוצגות תוצאות העסקאות בסעיף "הוצאות ריבית בגין התחייבויות במטבע חוץ לחו"ל".

הבנק מבצע גם עסקות מכר חוזר (R. Repo). עסקאות אלו מטופלות כחוב מובטח ומוצגות בסעיף "ניירות ערך שנרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר". ניירות ערך שנרכשו במסגרת זו אינם מוצגים במאזן. בדוח הרווח וההפסד מוצגות תוצאות העסקאות בסעיף "הכנסות ריבית מנכסים במטבע חוץ בחו"ל".

ב. עסקות החלף (Swaps) ועסקאות עתידיות (Forwards) בין מטבעות חוץ

ביאור 1 – עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

עסקאות אלו כלולות במאזן לפי סכום ההפרש שבין קבלת מטבע חוץ למסירת מטבע חוץ בעתיד, בתוספת יתרת הפרמיה שלא הופחתה ומוצגות במאזן בסעיף "מכשירים פיננסיים נגזרים". בדוח הרווח וההפסד מוצגות תוצאות העסקאות בסעיף "הכנסות ריבית מנכסים במטבע חוץ בחו"ל".

ג. עסקאות עתידיות (Futures)

יתרת החוזים העתידיים לתאריך הדוח הכספי, בערכם הנקוב, מוצגת בביאור 18 – "התחייבויות תלויות והתקשרויות". בדוח הרווח וההפסד נרשם השינוי בשער החוזים בסעיף "הכנסות (הוצאות) פיננסיות אחרות מניירות ערך וממכשירים פיננסיים נגזרים".

יח. קיזוז יתרות כספיות

נכסים כספיים והתחייבויות כספיות מוצגים במאזן בסכום נטו רק כאשר יש לבנק זכות חוקית לקיזוז, הניתנת לאכיפה, וכן כאשר יש כוונה לפרוע את הנכס והתחייבות על בסיס נטו או לממש את הנכס ולפרוע את התחייבות בו-זמנית.

יט. ירידת ערך נכסים

הבנק מיישם את תקן חשבונאות מס' 15 (מתוקן) בדבר ירידת ערך של נכסים (להלן – התקן). התקן קובע נהלים שעל הבנק ליישם כדי להבטיח שנכסיו במאזן (אשר עליהם חל התקן) לא יוצגו בסכום העולה על הסכום בר-ההשבה שלהם, שהוא מחיר המכירה נטו, או שווי השימוש (הערך הנוכחי של אומדן תזרימי המזומנים העתידיים הצפויים לנבוע מהשימוש בנכס וממימושו), הגבוה שבהם.

התקן חל על כל הנכסים במאזן, למעט נכסים כספיים. כן קובע התקן את כללי ההצגה והגילוי לגבי נכסים שערכם ירד. כאשר ערכו של נכס במאזן עולה על הסכום בר-ההשבה שלו, הבנק מכיר בהפסד מירידת הערך בגובה הפער שבין ערכו של הנכס בספרים לסכום בר-ההשבה שלו. הפסד שהוכר כאמור יבוטל רק אם חלו שינויים באומדנים ששימוש בקביעת הסכום בר-ההשבה של הנכס מהמועד שבו הוכר ההפסד האחרון מירידת ערך.

כ. דוחות על תזרימי מזומנים

דוחות כספיים אלה אינם כוללים דוחות על תזרימי המזומנים, משום שבאלה אין מידע משמעותי מעבר למופיע בדוחות הכספיים; זאת גם בהתאם למקובל בחלק מהבנקים המרכזיים בעולם.

כא. מסים

על פי חוק בנק ישראל התש"ע-2010 לעניין תשלום מסים, ארנונות, אגרות ותשלומי חובה אחרים דין הבנק כדין המדינה, ולכן הבנק פטור מתשלומי מסים מסוימים, כגון מס הכנסה ומס על רווחי הון.

ביאור 2 – נכסים והתחייבויות במטבע חוץ בחו"ל

יתרות מטבע חוץ

בניתוח כלכלי, כפי שמובא בדברי ההסבר, ההתייחסות היא ליתרות מטבע החוץ המורכבות מיתרת הסעיף "נכסים במטבע חוץ בחו"ל" בניכוי יתרת הסעיף "התחייבויות במטבע חוץ לחו"ל".

מדיניות ההשקעה של בנק ישראל מתייחסת ליתרות אלו.

להלן הרכב יתרות מטבע החוץ:

ליום 31 בדצמבר		ליום 31 בדצמבר		הנכסים במטבע חוץ בחו"ל בניכוי ההתחייבויות במטבע חוץ בחו"ל (*)
2013	2014	2013	2014	
מיליוני דולרים		מיליוני שקלים חדשים		
81,898	86,666	284,268	337,044	
(108)	(565)	(377)	(2,196)	
81,790	86,101	283,891	334,848	סך כל יתרות מטבע החוץ

(*) הסעיף כולל התחייבות בגין בטחונות על עסקאות עתידיות בסך של 2,072 ו-263 מיליוני שקלים חדשים ליום 31 בדצמבר, 2014 ו-2013, בהתאמה.

ביאור 3 – קרן המטבע הבין-לאומית¹

ליום 31 בדצמבר		ליום 31 בדצמבר		המכסה בקרן המטבע הבין-לאומית בניכוי ההתחייבות בגין המכסה Reserve Tranche
2013	2014	2013	2014	
מיליוני SDR		מיליוני שקלים חדשים		
1,061	1,061	5,684	5,979	
(700)	(689)	(3,752)	(3,882)	
361	372	1,932	2,097	
65	60	348	338	הלוואות NAB
1,000	782	5,354	4,408	זכויות משיכה מיוחדות (SDRs)
1,426	1,214	7,634	6,843	סך כל היתרה בקרן המטבע הבין-לאומית

(1) היתרות נושאות ריבית בהתאם לתנאי הקרן.

א. השתתפות בנק ישראל בקרן המטבע הבין-לאומית

לכל מדינה החברה בקרן המטבע הבין-לאומית יש מכסה (Quota) להשתתפות בהון הקרן, מכסה הנקובה במטבע SDR. חלק מהמכסה, המשולם במזומן (Reserve Tranche), מועבר לקרן במטבע חוץ וניתן למשיכה על ידי המדינה, וחלקה האחר מופקד בבנק המרכזי של המדינה בפקדונות ובשטרות צמודים ל-SDR.

ביאור 3 – קרן המטבע הבינ-לאומית (המשך)

בשנת 2011 בוצעה רפורמה במכסות ובזכויות ההצבעה בקרן המטבע: בשלב הראשון, שנכנס לתוקף במארכ 2011, הוגדלה המכסה של ישראל בכ-133 מיליוני SDR, ליתרה בסך כ-1,061 מיליוני SDR; בשלב השני המכסה של ישראל בקרן המטבע צפויה לגדול לכ-1,921 מיליוני SDR. זאת לאחר אישור של קרן המטבע. קרן המטבע עדיין ממתינה לאישורן של מדינות החברות בקרן המטבע על מנת לבצע את השלב השני של הגדלת המכסות.

מאז שנת 1999 משולבת ישראל בתוכנית העסקאות הפיננסיות של קרן המטבע (Financial Transaction Plan). התוכנית היא מנגנון שבאמצעותו מדינה החברה בקרן יכולה להחליף עמה SDR או מטבע זר תמורת המטבע המקומי שלה, ומדינה אחרת מתבקשת לבצע החלפה נגדית.

ב. הלוואות NAB

בשנת 2010 הצטרפה מדינת ישראל להסדר של קרן המטבע בשם NAB (New Arrangements to Borrow).

על פי ההסדר מדינות, וביניהן ישראל, מעמידות לקרן קו אשראי, ובמסגרתו ניתנות הלוואות שמועד פירעונן הוא כעבור עשר שנים. עם זאת יש אפשרות שההלוואות יוחזרו לישראל, על פי בקשתה, במועד מוקדם יותר- במקרה שהמדינה תזדקק לכספים אלו. נכון ליום 31 בדצמבר 2014, העניק הבנק הלוואות נושאות ריבית בהתאם לתנאי הקרן, בסך כולל של כ-338 מיליוני שקלים חדשים (60 מיליוני SDR).

קו האשראי שבנק ישראל העמיד, נכון ליום המאזן, מסתכם ב-500 מיליוני SDR. כשהגדלת המכסה של ישראל בקרן המטבע תיכנס לתוקף, קו האשראי שבנק ישראל מעמיד לשימוש הקרן יפחת ל-340 מיליוני SDR.

ביאור 3 – קרן המטבע הבין-לאומית (המשך)

ג. זכויות משיכה מיוחדות (SDRs)

היתרה כוללת זכויות משיכה מיוחדות שקרן המטבע הבין-לאומית הקצתה למדינת ישראל. כנגד הקצאות אלו יש לבנק ישראל התחייבות ללא מועד פירעון כלפי הקרן, וזו מוצגת בסעיף "קרן המטבע הבין-לאומית ואחרים" בצד ההתחייבויות.

המדינה אינה חייבת להחזיק את כל זכויות המשיכה המיוחדות שהוקצו לה.

בסוף שנת 2009 הצטרפה ישראל לתוכנית נוספת של קרן המטבע, "הסכם התנדבותי לרכישה ומכירה של זכויות משיכה מיוחדות" (Voluntary arrangement for the purchase and sale of SDRs). במסגרת תוכנית זו מדינת ישראל עשויה להתבקש למכור או לקנות SDR ממדינות החברות בקרן, על פי הנחיות הקרן.

ביאור 4 – אשראי לממשלה

קרנות דו-לאומיות

האשראי בגין קרנות דו-לאומיות ניתן לממשלת ישראל לצורך השקעה משותפת עם ממשלת ארה"ב בקרנות דו-לאומיות למחקר, לפיתוח תעשייתי ולמדע. כספי הקרנות הופקדו על ידי הקרנות כפיקדונות בבנק ישראל ומוצגים במאזן בצד ההתחייבויות בסעיף "התחייבויות לקרן המטבע הבין-לאומית ואחרות" במטבע חוץ. הן האשראי והן פיקדונות הקרן נושאים ריבית קבועה של 4.125%-4%, או ריבית על בסיס הליבור.

ביאור 5 – ניירות ערך סחירים במטבע מקומי

הסעיף כולל ניירות ערך ממשלתיים סחירים, הצמודים למדד המחירים לצרכן הידוע בתאריך המאזן וכן ניירות ערך לא-צמודים. ניירות הערך מוצגים לפי שוויים ההוגן.

ביאור 6 – נכסים אחרים

ליום 31 בדצמבר	
2013	2014
מיליוני שקלים חדשים	
98	81
3	2
101	83

הלוואות לעובדים
חייבים שונים
סך כל הנכסים האחרים

ביאור 7 – מוסדות כספיים בין-לאומיים

ליום 31 בדצמבר	
2013	2014
מיליוני שקלים חדשים	
282	282
654	656
936	938

השקעה במניות ה-BIS
יתרות בגין מוסדות כספיים בין-לאומיים אחרים¹
סך הכול

(1) היתרות הן בגין המוסדות הבאים:

(א) The World Bank Group

1. IBRD – International Bank for Reconstruction and Development

2. IDA – International Development Association

3. MIGA – Multilateral Investment Guarantee Agency

4. IFC – International Finance Corporation

(ב) EBRD – European Bank for Reconstruction and Development

(ג) IDB – Inter-American Development Bank

IIC – Inter-American Investment Corporation

ביאור 7 – מוסדות כספיים בין-לאומיים (המשך)

בחודש דצמבר של שנת 2011 החליט בנק ישראל על השתתפות בהגדלת ההון התשיעית של הבנק הבין-אמריקאי. במסגרת זו רוכש בנק ישראל 223 מניות במזומן בסך כ-3 מיליוני דולרים (Paid-In) ו-8,966 מניות בסך כ-108 מיליוני דולרים בהנפקת כתב התחייבות (Capital Callable); ראו ביאור 18. רכישת המניות וקבלתן מתפרסת על פני חמש שנים, החל ברבעון הראשון של 2012.

בנובמבר 2012 החליט בנק ישראל על השתתפות בהגדלת ההון של הבנק הבין-לאומי לשיקום ופיתוח (IBRD). בדצמבר 2012 רכש בנק ישראל במזומן (Paid-In) 1,269 מניות בשווי של כ-9 מיליוני דולרים והנפיק עבור הבנק הבין-לאומי לשיקום ופיתוח כתב התחייבות (Capital Callable) בשווי כ-144 מיליוני דולרים. (ראו ביאור 18). הגדלת ההון נכנסה לתוקף בחודש דצמבר 2012.

בנובמבר 2012 החליט בנק ישראל על השתתפות בהגדלת ההון באמצעות Callable Capital עבור הבנק האירופי לשיקום ופיתוח (EBRD). הגדלת הון זו נכנסה לתוקף בדצמבר 2012. בכל הגדלות ההון האלה הונפקו כתבי התחייבות, שאותם יוכלו המוסדות לממש רק בעת הצורך, אפשרות שסבירות התממשותה נמוכה.

ביאור 8 – רכוש קבוע

סך הכול	ציוד וריהוט, מחשבים וכלי		מיליוני שקלים חדשים	
	רכב	קרקע ומבנים ¹		
590	339	251		עלות:
70	37	33		יתרה ליום 31 בדצמבר 2013
(41)	(41)	-		תוספות
619	335	284		גריעות
				יתרה ליום 31 בדצמבר 2014
246	186	60		פחת שנצבר:
36	31	5		יתרה ליום 31 בדצמבר 2013
(41)	(41)	-		תוספות
241	176	65		גריעות
				יתרה ליום 31 בדצמבר 2014
378	159	219		יתרה מופחתת ליום 31 בדצמבר 2014
344	153	191		יתרה מופחתת ליום 31 בדצמבר 2013

(1) הקרקע בקריה בירושלים, שעלותה והעלות המופחתת של המבנים שעליה ליום 31 בדצמבר 2014 הן בסך כ- 185 מיליוני שקלים חדשים (ליום 31 בדצמבר 2013 כ- 180 מיליוני שקלים חדשים), חכורה ממנהל מקרקעי ישראל עד ליום 30 ביוני 2016. בידי הבנק אופציה להארכת התקופה ב-49 שנים נוספות.

ביאור 9 – שטרי כסף ומעות במחזור

ליום 31 בדצמבר 2013		ליום 31 בדצמבר 2014		
שקלים חדשים	הכמות	שקלים חדשים	הכמות	
מיליונים				
716	35.79	712	35.60	שטרי כסף במחזור
2,567	51.35	2,723	54.46	עשרים שקלים חדשים
14,652	146.52	15,174	151.74	חמישים שקלים חדשים
37,798	188.99	42,663	213.31	מאה שקלים חדשים
1,796		1,915		מאתיים שקלים חדשים
2		2		מעות במחזור
5		5		אחר ¹
				שטרות ומעות זיכרון
57,536		63,194		סך הכול

(1) היתרה עיקרה פריטי מטבע מיוחדים הנמצאים במחזור.

ביאור 10 – פיקדונות הממשלה

יתרות הממשלה מורכבות מיתרות במטבע מקומי ויתרות במטבע חוץ. כל יתרות הממשלה בבנק ישראל (למעט מספר יתרות חריגות) ניתנות לקיזוז ביניהן.

ליום 31 בדצמבר		ליום 31 בדצמבר		
2013	2014	2013	2014	
מיליוני דולרים		מיליוני שקלים חדשים		
577	1,968	2,003	7,654	במטבע חוץ ¹ :
256	192	889	746	פיקדונות שוטפים
833	2,160	2,892	8,400	פיקדון אחר
				סך כל הפיקדונות במטבע חוץ
		17,634	7,247	במטבע מקומי ² :
		17,634	7,247	פיקדונות שוטפים
		20,526	15,647	סך כל הפיקדונות במטבע מקומי
				סך כל פיקדונות הממשלה

ביאור 10 – פיקדונות הממשלה (המשך)

1) פיקדונות הממשלה במטבע חוץ

הפיקדונות השוטפים משמשים למימון הפעילות התקציבית. על חלק מפיקדונות הממשלה במטבע חוץ משולמת ריבית, בגובה שיעור הריבית על שטרי אוצר אמריקאיים שמועד פדיונם הממוצע הוא כעבור 6 חודשים. שיעור הריבית הממוצע עמד בשנת 2014 על 0.06% (בשנת 2013 – 0.09%).

2) פיקדונות הממשלה במטבע מקומי

הפיקדונות השוטפים והיתרות המשמשות להשאלת אג"ח מיועדים למימון הפעילות התקציבית. על הפיקדונות השוטפים במטבע מקומי נגבית (ביתרת חובה) או משולמת (ביתרת זכות) ריבית בגובה הריבית הבסיסית (prime). השיעור הממוצע של הריבית הבסיסית עמד בשנת 2014 על - 2.09% (בשנת 2013 – 2.89%). זאת למעט יתרות הממשלה המשמשות להשאלת אג"ח, ויתרות ממשלה נוספות שבגינן נגבית ריבית שונה.

ביאור 11 – פיקדונות התאגידים הבנקאיים

ליום 31 בדצמבר		ליום 31 בדצמבר		פיקדונות במטבע חוץ ¹ פמ"ח
2013	2014	2013	2014	
מיליוני דולרים		מיליוני שקלים חדשים		
612	839	2,125	3,261	
		105,011	117,348	פיקדונות במטבע מקומי ² : פיקדונות לזמן קצוב
		22,049	28,090	פיקדונות עובר ושב
		127,060	145,438	סך כל הפיקדונות במטבע מקומי
		129,185	148,699	סך כל פיקדונות התאגידים הבנקאיים

1) פיקדונות במטבע חוץ

פיקדונות עובר ושב במטבע חוץ (פמ"ח) משמשים נכס נזיל כנגד פיקדונות של תושבי חוץ במטבע חוץ. חובת הנזילות נעה בין 0% ל-6%, בהתאם לתקופת הפיקדון.

2) פיקדונות במטבע מקומי

א) בנק ישראל מקבל מהתאגידים הבנקאיים פיקדונות לזמן קצוב בשקלים חדשים. הפיקדונות מתקבלים במכרז לתקופות של יום, שבוע וחודש. פיקדונות אלו אינם משמשים נכס נזיל כנגד חובת הנזילות של התאגידים הבנקאיים. נוסף על כך מתקבלים פיקדונות במסגרת חלון הפיקדונות שעומד לרשות התאגידים הבנקאיים, בריבית של 0.25% מתחת לריבית בנק ישראל.

שיעור הריבית על הפיקדונות בחלון הפיקדונות ליום 31 בדצמבר 2014 עמד על 0%. (ליום 31 בדצמבר 2013 – 0.5%). שיעור הריבית הממוצע על הפיקדונות בחלון הפיקדונות בשנת 2014 עמד על 0.27%. (בשנת 2013 – 0.87%). שיעור הריבית הממוצע על הפיקדונות לזמן קצוב במכרז ליום 31 בדצמבר 2014 עמד על 0.25%. (ליום 31 בדצמבר 2013 – 1%).

ב) פיקדונות עובר ושב של התאגידים הבנקאיים במטבע מקומי משמשים נכס נזיל כנגד פיקדונות תושבי ישראל במטבע ישראלי. חובת הנזילות נעה בין 0% ל-6%, בהתאם לתקופת הפיקדון.

ביאור 12 – קרן המטבע הבין-לאומית ואחרות

ליום 31 בדצמבר	
2013	2014
מיליוני שקלים חדשים	
4,732	4,978
8	8
(* 116)	130
4,856	5,116

זכויות משיכה מיוחדות שהוקצו¹
 התחייבויות למוסדות כספיים בין-לאומיים²
 קרנות דו-לאומיות
סך הכול

- (1) "זכויות משיכה מיוחדות" (Special Drawing Rights - SDRs) הן כספים שמדינות החברות בקרן המטבע הבין-לאומית התחייבו לרכוש מהקרן. להתחייבות זו לא נקבע מועד פירעון, והיא נושאת ריבית בהתאם לתנאי הקרן. קרן המטבע מקצה למדינות החברות בה זכויות משיכה מיוחדות באופן יחסי לגודל מכסתן. למדינת ישראל הוקצו עד ליום 31 בדצמבר 2014 כ-884 מיליוני SDR. (ליום 31 בדצמבר, 2013 כ-884 מיליוני SDR).
- (2) התחייבויות בשטרות, בפקדונות או בכתבי התחייבות למוסדות הבאים: IDA, IBRD, EBRD, MIGA, IDB. (ראו ביאור 1.ח.)
- (* סווג מחדש, ראה ביאור 1 א').

ביאור 13 – מק"ם

ליום 31 בדצמבר	
2013	2014
מיליוני שקלים חדשים	
125,961	129,975
(1,657)	(744)
124,304	129,231
979	482
125,283	129,713

ערך הפדיון של המק"ם שנמכר לציבור
 בניכוי הניכיון בעת המכירה לציבור
התמורה ממכירה של המק"ם לציבור
 בתוספת הפחתת הפרש הניכיון המתייחס לתקופה שעד לתאריך המאזן
סך כל יתרת המק"ם

חוק מילווה קצר מועד התשמ"ד – 1984 מסמיך את הממשלה להנפיק איגרות חוב שיימכרו לבנק ישראל בלבד; הבנק ימכור אותן לציבור ויקנה אותן ממנו לצורך מילוי תפקידיו. הממשלה חייבת להפקיד בבנק ישראל את מלוא התמורה מאיגרות החוב, ואינה רשאית להשתמש בתמורה זו אלא לשם פירעון המילווה לפי החוק האמור, או לתשלום התשואה עליו. רכישת איגרות החוב מהממשלה על ידי בנק ישראל והפקדת התמורה בגין רכישה זו בבנק ישראל אינן משתקפות במאזן הבנק.

יתרת המק"ם המוצגת במאזן הבנק משקפת את מחיר הפדיון של המילווה שבידי הציבור, בניכוי יתרת הניכיון שטרם הופחתה.

ביאור 14 – התחייבויות אחרות

ליום 31 בדצמבר		
2014	2013 (*)	
מיליוני שקלים חדשים		
4,332	4,323	התחייבויות לפנסיה ולתשלומי פרישה
212	306	התחייבויות לזכויות עובדים ואחרות
62	37	זכאים שונים ¹
4,606	4,666	סך כל ההתחייבויות האחרות

(1) היתרה עיקרה חשבונות של גופים סטטוטוריים המנוהלים בבנק ישראל.
 (*) סווג מחדש, ראה ביאור 1 א'.

א. התחייבות לפנסיה ולתשלומי פרישה

ההתחייבות לפנסיה מחושבת על פי הסכם הגמלאות לעובדי הבנק, גמלאיו ושאריהם שהחלו בעבודתם לפני חודש ספטמבר 2002 (ליום 31 בדצמבר 2014 – 292 עובדים ו-692 גמלאים; ליום 31 בדצמבר 2013 – 305 עובדים ו-699 גמלאים). ההתחייבות לפנסיה כוללת תשלום קצבאות עתידיות לעובדי הבנק, לעובדי הבנק לשעבר שהפנסיה שלהם מוקפאת, לגמלאים ולשארים. נוסף על כך כוללת ההתחייבות תשלום עבור פדיון ימי מחלה בעת הפרישה ומענקי פרישה.

התחייבות הבנק מחושבת על בסיס נתוני המשכורות והקצבאות של חודש דצמבר 2014 ומבוססת על חישוב אקטוארי. חישוב זה נערך בשיטת הערכה של ההטבות הנצברות בהתחשב בפרמטרים שונים – שיעורי הפרישה המוקדמת, שיעורי הפנסיה לשארים ויתומים, רמות הוותק והדרגות של העובדים, שיעורי המס הרלוונטיים ועוד.

החישוב האקטוארי מבוסס על שיעורי התמותה ולוחות דמוגרפיים אחרים, שפרסם אגף שוק ההון, הביטוח והחיסכון של משרד האוצר לקרנות הפנסיה בחוזר פנסיה 1-3-2013 בדבר הכנת תחשיבים אקטואריים.

ההתחייבות האקטוארית של הבנק חושבה על בסיס שיעור היוון של 4%, זאת על פי הוראות הדיווח לציבור שמפרסם המפקח על הבנקים בהסתמך על ניסיון העבר. החישוב נעשה בהנחת עליית שכר ריאלית שנתית לעובדים בשיעור של 1.5% ו-3% בהתאם לגיל העובד.

על פי הנחיית המפקח על הבנקים מיום 15 בדצמבר 2014 לבנקים המסחריים בנושא שינוי הטיפול החשבונאי בזכויות עובדים, בחן הבנק את השפעת השינוי בריבית היוון המשמשת לחישוב ההתחייבות לפנסיה ותשלומי פרישה.

להערכת הבנק, שימוש בשיעור היוון המבוסס על עקום הריבית הממשלתית, אם ייושם, צפוי להביא להגדלת ההתחייבות לפנסיה ולתשלומי פרישה בסך של כ-1.7 מיליארד שקלים חדשים לתאריך המאזן.

ביאור 14 – התחייבויות אחרות (המשך)

כמו כן, שימוש בשיעור היוון המבוסס על עקום ריבית ממשלתית עם מרווח סיכון כפי שפרסם המפקח על הבנקים בהנחייתו לעיל, ככל שישוּם, צפוי להביא להגדלת ההתחייבות לפנסיה ולתשלומי פרישה בסך של כ-1.1 מיליארד שקלים חדשים לתאריך המאזן.

לעובדי הבנק שהחלו בעבודתם לאחר חודש ספטמבר 2002 התחייבות הבנק לתשלום פנסיה ופיצויים מכוסה על ידי הפקדות שוטפות על שם העובדים בקופות מוכרות לפנסיה ופיצויים. הסכומים שהופקדו כאמור אינם בשליטתו ובניהולו של הבנק, ולפיכך לא ניתן להם ולהתחייבויות שבגינן הם הופקדו ביטוי במאזן.

ב. התחייבות לזכויות עובדים ואחרות

סעיף זה כולל התחייבות לחופשה לעובדים בסכום של כ-107 מיליוני שקלים חדשים. (בשנת 2013 – 106 מיליוני שקלים חדשים.)

ההתחייבות ליום 31 בדצמבר מחושבת על בסיס צבירת ימי חופשה ליום 31 באוקטובר והשכר הקובע לפדיון חופשה לתאריך המאזן. ההפרש בהתחייבות הנובע מההפרש בין צבירות ימי חופשה ליום 31 באוקטובר לבין צבירתם ליום 31 בדצמבר אינו מהותי.

ביאור 15 – חשבונות שיערוך

חשבונות השיערוך כוללים רווחים לא-ממומשים משיערוך הפריטים הבאים. (ראו ביאורים 1.1, 1.1.1, 1.1.2):

ליום 31 בדצמבר		
2013	2014	
מיליוני שקלים חדשים		
474	22,680	יתרות הנקובות במטבע חוץ
3,443	5,361	ניירות ערך סחירים במטבע חוץ
1,750	1,651	ניירות ערך סחירים במטבע מקומי
5,667	29,692	סך כל חשבונות השיערוך

ביאור 16 – הון מניות וקרן שמורה בערכים נומינליים היסטוריים

נתוני הון המניות והקרן השמורה מופיעים בדוחות הכספיים בסכומים מדווחים. (ראו ביאור 1.1.1.)

הנתונים בערכים נומינליים היסטוריים הם 320 מיליוני שקלים חדשים לימים 31 בדצמבר 2014 ו-2013.

הקרן השמורה שימשה בעבר להגדלת הון הבנק בהתאם לסעיף 6 לחוק בנק ישראל תשי"ד-1954.

ביאור 17 – נכסים והתחייבויות לפי בסיס הצמדה

ליום 31 בדצמבר 2013				ליום 31 בדצמבר 2014				
סך הכול	פריטים לא- כספיים	במטבע חוץ ¹	במטבע מקומי	סך הכול	פריטים לא- כספיים	במטבע חוץ ¹	מקומי	
מיליוני שקלים חדשים								
								נכסים:
284,268	-	284,268	-	337,044	-	337,044	-	נכסים במטבע חוץ בחו"ל
115	-	115	-	128	-	128	-	אשראי לממשלה
15,094	-	-	15,094	11,968	-	-	11,968	ניירות ערך סחירים במטבע מקומי
101	3	-	98	83	2	-	81	נכסים אחרים
936	936	-	-	938	938	-	-	מוסדות כספיים בין-לאומיים
344	344	-	-	378	378	-	-	רכוש קבוע
300,858	1,283	284,383	15,192	350,539	1,318	337,172	12,049	סך כל הנכסים
								התחייבויות:
57,536	-	-	57,536	63,194	-	-	63,194	שטרי כסף ומעות במחזור
377	-	377	-	2,196	-	2,196	-	התחייבויות במטבע חוץ לחו"ל
20,526	-	2,892	17,634	15,647	-	8,400	7,247	פיקדונות הממשלה
129,185	-	2,125	127,060	148,699	-	3,261	145,438	פיקדונות התאגידים הבנקאיים
4,856	-	(* 4,856	-	5,116	-	5,116	-	קרן המטבע הבין-לאומית ואחרות
125,283	-	-	125,283	129,713	-	-	129,713	מק"ם
4,666	-	(* -	4,666	4,606	-	-	4,606	התחייבויות אחרות
5,667	-	3,917	1,750	29,692	-	28,041	1,651	חשבונות שיערוך
348,096	-	14,167	333,929	398,863	-	47,014	351,849	סך כל ההתחייבויות
(47,238)	1,283	270,216	(318,737)	(48,324)	1,318	290,158	(339,800)	הפרש

(1) כולל צמודים למטבע חוץ.

(* סווג מחדש, ראה ביאור 1 א'.

ביאור 18 – התחייבויות תלויות¹ והתקשרויות

ליום 31 בדצמבר		
2013	2014	
מיליוני שקלים חדשים		
		מכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים:
17	8	ערבויות בגין יצוא של הממשלה
92	71	אשראי תעודות
3,861	4,326	כתב התחייבות לתשלום על פי דרישה (Callable Capital) ממוסדות כספיים בין-לאומיים
2,330	2,479	התחייבות לתשלום על פי דרישה מקרן המטבע הבין-לאומית ²
248	173	כתב התחייבות לרכישת מניות ממוסדות כספיים בין-לאומיים ³
		התקשרויות בגין מכשירים פיננסיים:
		עסקות החלף (Currency Swaps) ועסקות עתידיות במטבע חוץ (Forwards):
14,867	47,589	קבלת מטבע חוץ בעתיד
14,657	45,743	מסירת מטבע חוץ בעתיד
		עסקות רכש חוזר (Repo) ועסקות מכר חוזר (R. Repo):
4,924	9,628	מכר חוזר (R. Repo)
		עסקות עתידיות (Futures) על איגרות חוב - במונחי ערך נקוב:
522	-	התחייבות למכור

(1) כנגד בנק ישראל תלויות מספר תביעות. בגין תביעות אלו לא נכללה כל הפרשה בספרי הבנק, משום שעל פי הערכת הבנק, המתבססת על חוות הדעת של המחלקה המשפטית שלו, הסיכויים כי התביעות תתקבלנה קלושים, או שהסכומים אינם מהותיים.

(2) ראו ביאור 3.א.

(3) ראו ביאור 7.

ביאור 19 – הכנסות (הוצאות) ריבית מנכסים במטבע חוץ בחו"ל

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר

2013	2014
מיליוני שקלים חדשים	
4	3
7	7
1,152	1,398
8	6
10	(75)
5	6
1,186	1,345

מחשבונות עובר ושב
מפיקדונות לזמן קצר
מניירות ערך סחירים
מניירות ערך שנרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר
ממכשירים פיננסיים נגזרים, נטו
מקרה המטבע הבין-לאומית
סך כל הכנסות הריבית מנכסים במטבע חוץ בחו"ל

ביאור 20 – הכנסות ריבית מהממשלה

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר

2013	2014
מיליוני שקלים חדשים	
76	76
636	566
712	642

מקרנות דו-לאומיות¹
מניירות ערך במטבע מקומי
סך הכול

(1) ראו ביאור 4.

ביאור 21 – הכנסות ריבית אחרות

הסעיף כולל הכנסות ריבית מבנקים על יתרות הנושאות ריבית בשיעור ריבית בנק
ישראל.

ביאור 22 – הוצאות ריבית לבנקים ולציבור

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2013	2014	
מיליוני שקלים חדשים		
2,211	1,205	מק"ם
1,226	588	פיקדונות לזמן קצוב
3,437	1,793	סך הכול

ביאור 23 – הוצאות ריבית לממשלה

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2013	2014	
מיליוני שקלים חדשים		
802	396	בגין יתרות במטבע מקומי ¹
1	-	בגין יתרות במטבע חוץ
803	396	סך הכול

(1) הוצאות הריבית לממשלה במטבע מקומי. (ראו ביאור 10).

ביאור 24 – הוצאות ריבית אחרות

הסעיף כולל בעיקר הוצאות ריבית בגין פיקדונות של הקרן הדו-לאומית למחקר ולפיתוח תעשייתי ארה"ב-ישראל, פיקדון של הקרן הדו-לאומית למדע ארה"ב-ישראל ומוסדות כספיים בין-לאומיים.

ביאור 25 – הכנסות (הוצאות) פיננסיות אחרות – מניירות ערך וממכשירים פיננסיים

נגזרים

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2013	2014	
מיליוני שקלים חדשים		
693	1,259	ניירות ערך במטבע חוץ ¹
-	(2)	במטבע ישראלי
693	1,257	סך כל ניירות הערך
		מכשירים פיננסיים נגזרים²:
20	(142)	מכשירים פיננסיים נגזרים במטבע חוץ ²
20	(142)	סך כל המכשירים הפיננסיים הנגזרים
713	1,115	סך הכול

(1) הכנסות מדיבידנד, רווח ממכירת ניירות ערך וכן הפסד מירידת ערכם של ניירות ערך בסוף השנה נטו.

(2) כולל הכנסות (הוצאות) פיננסיות ממימוש מכשירים פיננסיים נגזרים.

ביאור 26 – הכנסות (הוצאות) פיננסיות אחרות – מהפרשי שערים

הסעיף כולל הפרשי שערים שמומשו בגין יתרות הנקובות במטבע החוץ – ראו ביאורים

1.יג, 1.יד.

ביאור 27 – הכנסות (הוצאות) פיננסיות אחרות – שונות

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2013	2014	
(מיליוני שקלים חדשים)		
3	1	במטבע מקומי
29	(23)	במטבע חוץ
32	(22)	סך הכול¹

(1) ההכנסות (הוצאות) הן מעמלות הנובעות מהפעילות הפיננסית של בנק ישראל, והכנסות מדיבידנד ממוסדות כספיים בין-לאומיים.

ביאור 28 – הוצאות הנהלה וכלליות

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2013	2014	
מיליוני שקלים חדשים		
288	292	שכר וזכויות עובדים ¹
676	256	גמלת פנסיה ופרישה ²
117	136	כלליות
1,081	684	סך הכול

(1) תשלומי שכר והפרשה לחופשה לעובדים (ליום 31 בדצמבר 2014 ו-2013 - 733 ו-703 משרות, בהתאמה).

(2) תשלומי גמלת פנסיה תקציבית לגמלאים ועדכון התחייבות הבנק לפנסיה. (ראו ביאור 14).

ביאור 29 - הוצאות אחרות

ליום 31 בדצמבר 2013 הסעיף כולל הוצאות בגין הפרשה לירידת ערך בהתאם לתקן חשבונאות מס' 15 (מתוקן) בדבר ירידת ערך של נכסים.

1. מבוא

בנק ישראל ממלא את התפקידים המוטלים עליו ופועל להשגת המטרות שנקבעו לו על פי חוק בנק ישראל, התש"ע-2010 (להלן: "החוק") כבנק מרכזי. פעילותו של בנק ישראל אינה מיועדת בהכרח להשגת רווחים. לחלק מן הפעולות שהבנק נוקט יש השלכות משמעותיות על הדוחות הכספיים, אולם לצד אלו יש להשגת מטרותיו ולמילוי תפקידיו של הבנק יתרונות כלכליים כלל-משקיים שאינם מתבטאים בדוחות הכספיים.

מטרותיו של הבנק בהתאם לחוק הן:

1. לשמור על יציבות מחירים, וזאת כמטרה מרכזית;
2. לתמוך במטרות אחרות של המדיניות הכלכלית של הממשלה – במיוחד צמיחה, תעסוקה וצמצום פערים חברתיים – בתנאי שלדעת הוועדה המוניתרית לא תהיה בכך פגיעה בהשגת יציבות המחירים לאורך זמן – מצב שבו צופה הוועדה, על בסיס המדיניות המוניתרית שקבעה, ששיעור האינפלציה יהיה בתחום יעד יציבות המחירים בתוך תקופה שלא תעלה על שנתיים;
3. לתמוך ביציבותה של המערכת הפיננסית ובפעילותה הסדירה.

תפקידי הבנק על פי החוק הם: לנהל את המדיניות המוניתרית; להחזיק את יתרות מטבע החוץ של המדינה ולנהלן; לתמוך בפעילות הסדירה של שוק מטבע החוץ בישראל; לשמש בנקאי של הממשלה; להסדיר את מערכות התשלומים והסליקה במשק במטרה להבטיח את יעילותן ויציבותן; להנפיק מטבע, להסדיר את מערכת המזומנים במשק ולכוונה; לקיים את הפיקוח וההסדרה על המערכת הבנקאית.

2 השינויים המרכזיים בדוחות הכספיים

2.1 מאזן הבנק

מאזן בנק ישראל הסתכם בסוף שנת 2014 בכ-351 מיליארדי ש"ח, לעומת כ-301 מיליארדים בסוף 2013 – גידול של כ-50 מיליארדי ש"ח (16.51%).

2.1.1 צד הנכסים

הגידול בצד הנכסים נזקף בעיקר לגידול היתרה של סך הנכסים במטבע חוץ בחו"ל; יתרתו של סעיף זה הסתכמה בשנת 2014 בכ-337 מיליארדי ש"ח, לעומת כ-284.3 מיליארדים בשנת 2013 – גידול של כ-52.8 מיליארדי ש"ח, (כ-18.6%). במונחי דולרים גדל היקפן של יתרות מטבע החוץ¹ בכ-4.3 מיליארדי דולרים, מכ-81.8 מיליארדי דולרים בשנת 2013 לכ-86.1 מיליארדים בשנת 2014 (גידול של כ-5.3%)². הגידול ביתרת הנכסים במטבע חוץ בחו"ל נובע ממגמה מעורבת של שינויים: מחד גיסא, יתרת ניירות הערך הסחירים גדלה מסך כ-254 מיליארדי ש"ח בסוף 2013 לכ-316.6 מיליארדים בסוף שנת 2014 – גידול של כ-62.6 מיליארדי ש"ח; יתרת ניירות הערך שנרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר גדלה מכ-4.9 מיליארדי ש"ח בסוף 2013 לכ-9.6 מיליארדים בסוף 2014, ויתרת המכשירים הפיננסיים הנגזרים גדלה מכ-0.4 מיליארדי ש"ח בסוף 2013 לכ-1.9 מיליארדים בסוף 2014. לעומת זאת, נרשמו ירידות בסעיפים הבאים: ירידה של כ-13 מיליארדי ש"ח בפיקדונות לזמן קצר – מכ-13.5 מיליארדי ש"ח בסוף 2013 לכ-0.5 מיליארד ש"ח בסוף 2014; ירידה של כ-2.3 מיליארדי ש"ח ביתרת חשבונות העובר ושב – מכ-3.8 מיליארדי ש"ח בסוף 2013 לכ-1.5 מיליארדים בסוף שנת 2014; ירידה ביתרת קרן המטבע מכ-7.6 מיליארדי ש"ח בסוף 2013 לכ-6.8 מיליארדים בסוף 2014.

2.1.2 צד ההתחייבויות וההון

בצד ההתחייבויות וההון נזקף הגידול למגמה מעורבת של שינויים, ואלה העיקריים שבהם: מחד גיסא, נרשם גידול בסעיפים הבאים: יתרת חשבונות השיערוך גדלה בהיקף ניכר, ויתרתה בשנת 2014 הייתה כ-29.7 מיליארדי ש"ח, לעומת כ-5.7 מיליארדים בשנת 2013 – עלייה של כ-24 מיליארדי ש"ח; היתרות של כלי הספיגה המונוטריים נטו – מק"ם ופז"ק – גדלו בכ-16.8 מיליארדי ש"ח: מכ-230.3 מיליארדי ש"ח בשנת 2013 לכ-247.1 מיליארדים בשנת 2014; היתרה של שטרי הכסף והמעות שבמחזור גדלה בכ-5.7 מיליארדי ש"ח – מכ-57.5 מיליארדי ש"ח בשנת 2013 לכ-63.2 מיליארדים בסוף 2014; היתרה של פיקדונות הממשלה במטבע חוץ גדלה בכ-5.5 מיליארדי ש"ח – מכ-2.9 מיליארדי ש"ח בשנת 2013 לכ-8.4 מיליארדים בשנת 2014; יתרת פיקדונות העו"ש של התאגידים הבנקאיים במטבע מקומי גדלה בכ-6.1 מיליארדי ש"ח – מכ-22 מיליארדי ש"ח בשנת 2013 לכ-28.1 מיליארדי ש"ח בשנת 2014, כנגד זאת, נרשמו ירידות בסעיפים הבאים: ירידה של יתרת פיקדונות הממשלה במטבע מקומי בכ-10.4 מיליארדי ש"ח – מכ-17.6 מיליארדי ש"ח בשנת 2013 לכ-7.2 מיליארדים בשנת 2014 – וירידה בהון הבנק (גירעון) בסך של כ-1.1 מיליארדי ש"ח, בגובה ההפסד השנתי.

¹ ההתייחסות בדברי ההסבר היא ליתרות מטבע החוץ במשמעותן הכלכלית. יתרות מטבע החוץ מורכבות מיתרת הסעיף "נכסים במטבע חוץ בחו"ל" בצד הנכסים במאזן הבנק בניכוי יתרת הסעיף "התחייבויות במטבע חוץ לחו"ל" בצד ההתחייבויות של המאזן (ראו ביאור 2). מדיניות ההשקעה של בנק ישראל ודיווחיו לגורמים השונים מתייחסים ליתרות אלו, ולפיכך הן משמשות בסיס לניתוח ההתפתחויות בדברי ההסבר.

² הגידול הושפע מרכישת מטבע חוץ בסך של 7 מיליארדי דולרים. (ראו להלן פרק 3.1).

2.2 דוח הרווח וההפסד

בדוח הרווח וההפסד נרשם בשנת 2014 הפסד בסך של כ-1.1 מיליארדי ש"ח, לעומת הפסד של כ-8.6 מיליארדים בשנת 2013. הירידה בשנת 2014 בהפסד השנתי נבעה בעיקר מהירידה בהוצאות הריבית נטו בכ-2.1 מיליארדי ש"ח, וירידה בהוצאות הפיננסיות האחרות של הבנק – בכ-4.9 מיליארדי ש"ח, אלו הושפעו בעיקר מהירידה בהוצאות על הפרשי שערים שנרשמו בשנת 2014.

2.2.1 הוצאות הריבית נטו

הוצאות הריבית נטו הסתכמו השנה בכ-0.3 מיליארדי ש"ח, לעומת 2.4 מיליארדים בשנת 2013. השינויים העיקריים בהרכב הוצאות הריבית נטו הם: הכנסות הריבית במטבע חוץ בחו"ל הסתכמו השנה בכ-1.3 מיליארדי ש"ח, לעומת כ-1.2 מיליארדים בשנת 2013 (גידול של כ-159 מיליוני ש"ח כ-13.4%). הכנסות הריבית הנמוכות יחסית, הן פועל יוצא של המשך תהליך הורדת הריבית בחלק מהשווקים שבהם מושקעות היתרות ושל רמתה הנמוכה, זה מספר שנים, ביתר השווקים. הוצאות הריבית לבנקים ולציבור, שהן הוצאות הריבית על המצרף המוניטרי³, הסתכמו השנה בכ-1.8 מיליארדי ש"ח, לעומת כ-3.4 מיליארדים בשנת 2013. ירידתן של הוצאות הריבית, בכ-1.6 מיליארדי ש"ח, נבעה רובה ככולה מהפחתה הדרגתית של שיעור הריבית המוניטרית במהלך השנה – מ-1% בתחילתה ל-0.25% בסופה.

2.2.2 ההכנסות (ההוצאות) הפיננסיות האחרות

ההכנסות הפיננסיות האחרות, בגין ניירות ערך ומכשירים פיננסיים נגזרים, הסתכמו השנה בכ-1.1 מיליארדי ש"ח, לעומת כ-0.7 מיליארדים בשנת 2013. השינוי נבע בעיקר ממגמה משולבת של עליה בהכנסות מדיבינדנד ורווחי ההון הממומשים בגין ניירות ערך סחירים במטבע חוץ, שהם מרבית היתרה⁴, ומירידה בהכנסות ממכשירים פיננסיים נגזרים (ראו ביאור 25 לדוחות הכספיים).⁵ במקביל גדלה בשנת 2014 יתרת חשבון השיערוך מניירות ערך סחירים במטבע חוץ המשקפת רווחים שטרם מומשו מניירות ערך אלה, זו עמדה בשנת 2014 על כ-5.4 מיליארדי ש"ח, לעומת כ-3.4 מיליארדים בשנת 2013. (ראו ביאור 15). הגידול ברווחי הון נבעו מירידת התשואות לפדיון במדינות גוש האירו אשר הביאה לרווחי הון ולעלייה של תשואות ההחזקה מהשקעה בנכסים אלו, כמו גם מעליית ערך המניות בתיק היתרות.

בשנת 2014 נרשמו הכנסות מהפרשי שערים בסך כ-21 מיליארדי ש"ח, שמתוכם כ-1.2 מיליארדים הם הוצאות מהפרשי שערים ממומשים, אשר נזקפו לדוח הרווח וההפסד, וחלק הארי הוא הכנסות מהפרשי שערים לא-ממומשים בסך של כ-22.2 מיליארדים שנרשמו לחשבון השיערוך במאזן (לוח 4). לעומת זאת, בשנת 2013 נרשם הפסד מהוצאות מהפרשי שערים בסך של כ-17.5 מיליארדי ש"ח; מתוכם חלק הארי היה הוצאות מהפרשי שערים לא ממומשים בסך של כ-11.7 מיליארדים, אשר קוזזו מחשבון השיערוך במאזן, והשאר היו הוצאות מהפרשי שערים ממומשים בסך של כ-5.7 מיליארדים, אשר נזקפו לדוח הרווח וההפסד.

³ המצרף המוניטרי כולל את יתרת המק"ם והפיקדונות לזמן קצוב במטבע מקומי, בניכוי ההלוואות המוניטריות ומכרזי הריפו.

⁴ היתרה כוללת רווח ממכירת ניירות ערך וכן הפסד מירידת ערכם של ניירות ערך בסוף שנה נטו.

⁵ חישוב כלכלי של רווחי ההון של בנק ישראל כולל סכימה של הרווחים (ההפסדים) שמומשו יחד עם השינוי ביתרת הסעיף המתאים בחשבונות השיערוך (רווחים לא-ממומשים), שינוי שאינו בא לידי ביטוי בדוח הרווח וההפסד.

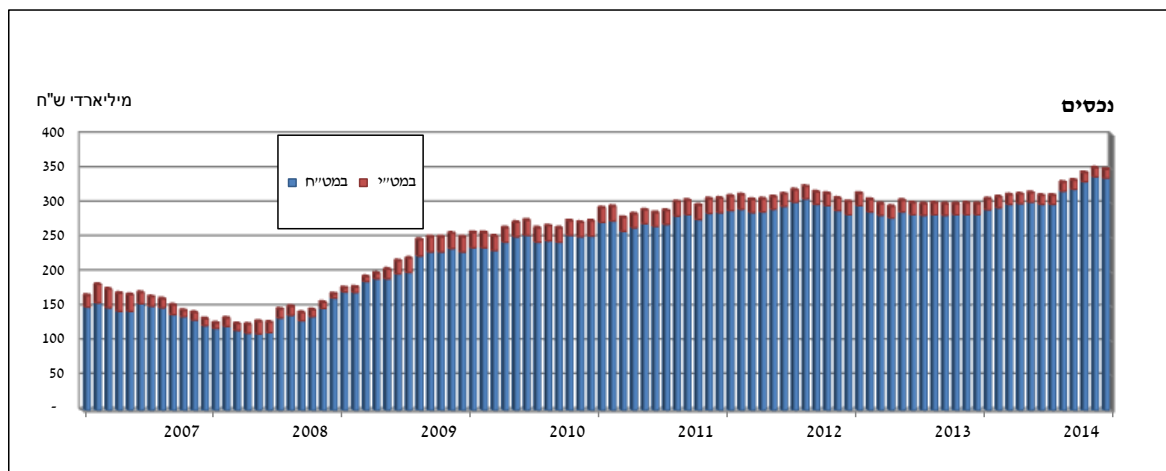
2.2.3 הוצאות הנהלה וכלליות

הוצאות הנהלה וכלליות של הבנק הסתכמו בשנת 2014 בכ-0.7 מיליארדי ש"ח, לעומת כ-1.1 מיליארד בשנת 2013, ירידה של כ-0.4 מיליארדי ש"ח. עיקר הירידה, נבע בעיקר מקיטון בהוצאות גמלת פנסיה ופרישה (ראו ביאור 28). הוצאות אלו גדלו בשנת 2013 כתוצאה מהסכם ההצמדה למדד, שנחתם בשנת 2014 (הוחל רטרואקטיבית). זאת בהתאם להסכם הצמדת הגמלאות שנחתם במגזר הציבורי בשנת 2008, שלפיו, עובדי הבנק וגמלאיו יהיו זכאים לאותן תוספות ששולמו למגזר הציבורי.

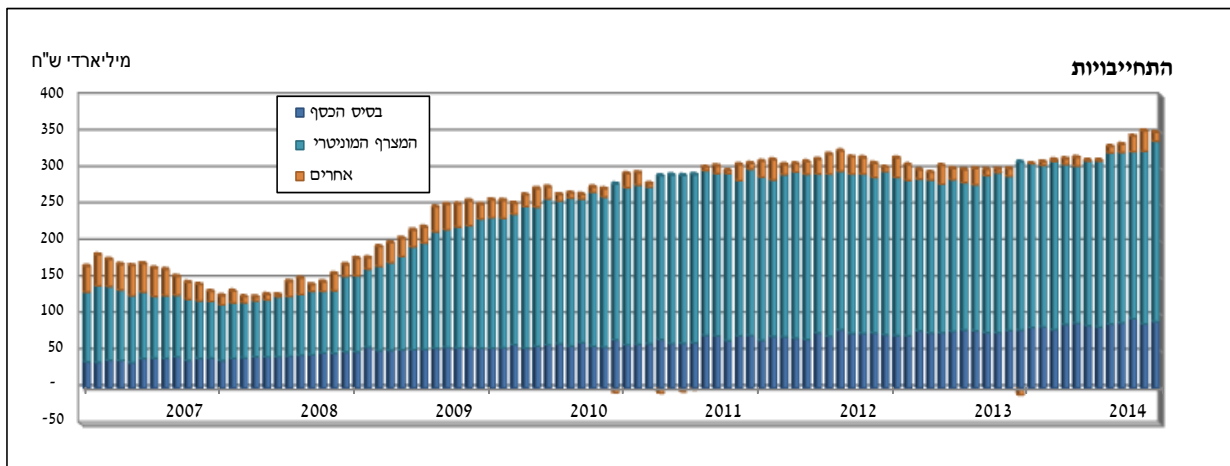
3. ניתוח השינויים המרכזיים בדוחות הכספיים והגורמים להם

הדוחות הכספיים של הבנק ערוכים בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים בישראל (Israeli GAAP), תוך התאמתם לפעילות המיוחדת של בנק מרכזי, כפי שמקובל גם בבנקים מרכזיים אחרים (ראו ביאור 1). בשנת 2014 נותר חוסר איזון מטבעי בהרכב הנכסים וההתחייבויות של בנק ישראל (איור 1). חוסר איזון מטבעי מאפיין את מאזן הבנק זה כשני עשורים, משום שהרוב המוחלט של נכסיו נקוב במטבע חוץ, ואילו התחייבויותיו רובן שקליות. מצב זה חושף את הבנק לתנודתיות בתוצאות הכספיות המדווחות, עקב שינויים בשערי החליפין של השקל מול מטבעות חוץ, ולשינויים בתוואי הריביות של ישראל ביחס לאלו של משקים אחרים.⁶

איור 1
התפתחות נכסי הבנק והתחייבויותיו, 2007 עד 2014
(מיליארדי ש"ח)

⁶ חוסר איזון מטבעי זה החל להיווצר בשנים 1995 עד 1997, שבהן נקט הבנק מדיניות מוניטרית מרסנת כדי להשיג את יעד האינפלציה שקבעה הממשלה. מפני יבוא ההון של המגזר הפרטי, שנבע מכך, נאלץ בנק ישראל לרכוש מהציבור מטבע חוץ כדי לשמור על שער החליפין בגבול התחתון של רצועת הניוד, ולספוג בחזרה את השקלים שהוזרמו למשק בשל כך. בשנים 2008 עד 2014 גדלו יתרות מטבע החוץ, עקב רכישות בסך של 60.56 מיליארדי דולרים; זאת כפועל יוצא של התכנית שנועדה למתן תנודות חריגות בשער החליפין שאינן תואמות את התנאים הכלכליים הבסיסיים של המשק ובהמשך יישומה של התכנית שנועדה למתן את ההשפעה של הפקת הגז על שער החליפין, תכנית שהופעלה במאי 2013. יתרות מטבע החוץ צמחו מממוצע של מיליארדי דולרים בודדים בעשורים הקודמים לכ-86.1 מיליארדים בסוף שנת 2014. במקביל לכך, יתרת הכלים המוניטריים, שעד שנת 1994 הייתה מורכבת ברובה מהלוואות מוניטריות, כפי שמקובל בבנקים מרכזיים בעולם, מורכבת מאז ועד היום מהתחייבויות. בשנים 2008–2014 גדלה יתרת ההתחייבויות ובסוף 2014 עמדה על כ-247.1 מיליארדי ש"ח, כתוצאה מעיקור ההזרמה באמצעות פז"ק ומק"ם.

לצורך הניתוח הכלכלי של השינויים האמורים, מוצגים הדוחות הכספיים של הבנק בלוח 1 באופן שונה מזה שבו מוצגים הדוחות הכספיים החשבונאיים. ההצגה כאן היא של יתרות הנטו במאזן ושל תוצאות הפעילות נטו בדוח הרווח וההפסד, וזאת בהתאם לתפקידים שהבנק ממלא. להלן ניתוח של הנתונים בדוחות הכספיים, בהתאם למצרפים כלכליים ולתפקידי הבנק לצורך ניתוח השפעתם על הדוחות הכספיים החשבונאיים.

לוח 1

היתרות המאזניות המצרפיות והרווח וההפסד בגינן

לשנה שהסתיימה		ליום 31 בדצמבר	
ביום 31 בדצמבר		ליום 31 בדצמבר	
2013	2014	2013	2014
הכנסות (הוצאות)		יתרות	
(מיליוני שקלים חדשים)			
1,922	2,435	283,891	334,848
636	564	15,094	11,968
2,558	2,999	298,985	346,816
(3,437)	(1,793)	230,294	247,061
(132)	(55)	79,585	91,284
(727)	(320)	20,411	15,519
-	-	2,125	3,261
(1,175)	(759)	8,141	8,323
(5,727)	(1,158)	5,667	29,692
-	-	(47,238)	(48,324)
(11,198)	(4,085)	298,985	346,816
(8,640)	(1,086)		

נכסים, נטו

יתרות מטבע חוץ¹
תיק ניירות ערך במטבע ישראלי
סך הכול

התחייבויות והון, נטו

המצרף המוניטרי²
בסיס הכסף³
יתרות הממשלה⁴
פיקדונות התאגידים הבנקאיים במטבע חוץ
אחרים⁵
חשבונות השיערוך⁶
הון הבנק
סך הכול

הפסד נקי

- יתרות מטבע החוץ מורכבות מסך הנכסים במטבע חוץ בחו"ל בצד הנכסים במאזן הבנק, בניכוי סך ההתחייבויות במטבע חוץ לחו"ל בצד ההתחייבויות במאזן.
- יתרת המק"ם והפיקדונות לזמן קצוב במטבע מקומי, בניכוי ההלוואות המוניטריות ומכרזי הריפוי.
- יתרת שטרי הכסף והמעות שבמחזור בצירוף יתרת פיקדונות העו"ש השקליים של הבנקים בנק ישראל. ההוצאות בגין סעיף זה כוללות הוצאות בגין הדפסת כסף והכנסות מפיקדונות עו"ש של הבנקים בנק ישראל.
- יתרת פיקדונות הממשלה במטבע חוץ בצירוף יתרת פיקדונות הממשלה במטבע מקומי בניכוי יתרת האשראי לממשלה.
- יתרת ה"אחרים" מורכבת מיתרת אחרים במטבע מקומי בצירוף סך הנכסים האחרים (הרכוש הקבוע והמוסדות הכספיים הבין-לאומיים) בניכוי יתרת ההתחייבויות האחרות במטבע מקומי וההתחייבויות האחרות במטבע חוץ לקרן המטבע הבין-לאומית ולמוסדות כספיים בין-לאומיים.
- הרווח (הפסד) בגין סעיף זה כולל את הפרשי השערים הממומשים בגין היתרות הנקובות במטבע חוץ. (רווחי ההון הממומשים מוצגים בהתאם לסעיף שבו הם נוצרו).

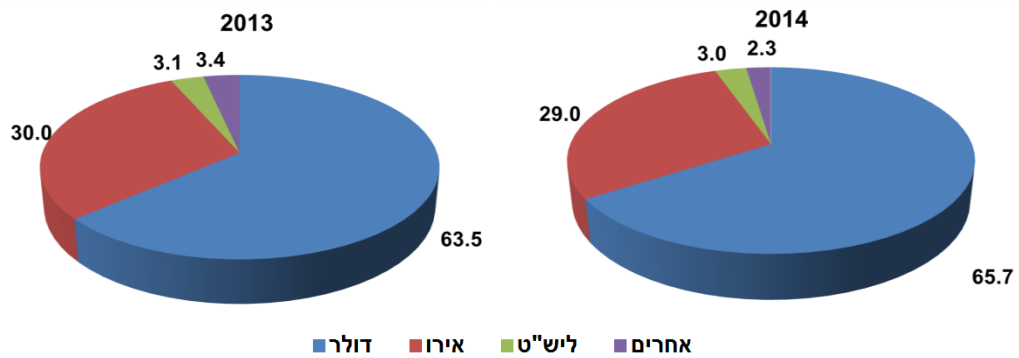
3.1 יתרות מטבע החוץ⁷

אחד מתפקידיו של הבנק על פי חוק בנק ישראל התש"ע-2010 (להלן: "החוק") הוא להחזיק את יתרות מטבע החוץ⁸ של המדינה ולנהל אותן. בהתאם לחוק, הוקנו לוועדה המוניטרית סמכויות הנוגעות לניהול היתרות והיא המתווה את הקווים המנחים למדיניות ההשקעה של היתרות. ניהול הסיכון הפיננסי של היתרות עומד במרכז מדיניות ההשקעה בצד סיכונים פיננסיים עיקריים נוספים שיתרות מטבע החוץ חשופות להם: הסיכון המטבעי, סיכון הריבית, סיכון האשראי וסיכון הנזילות.

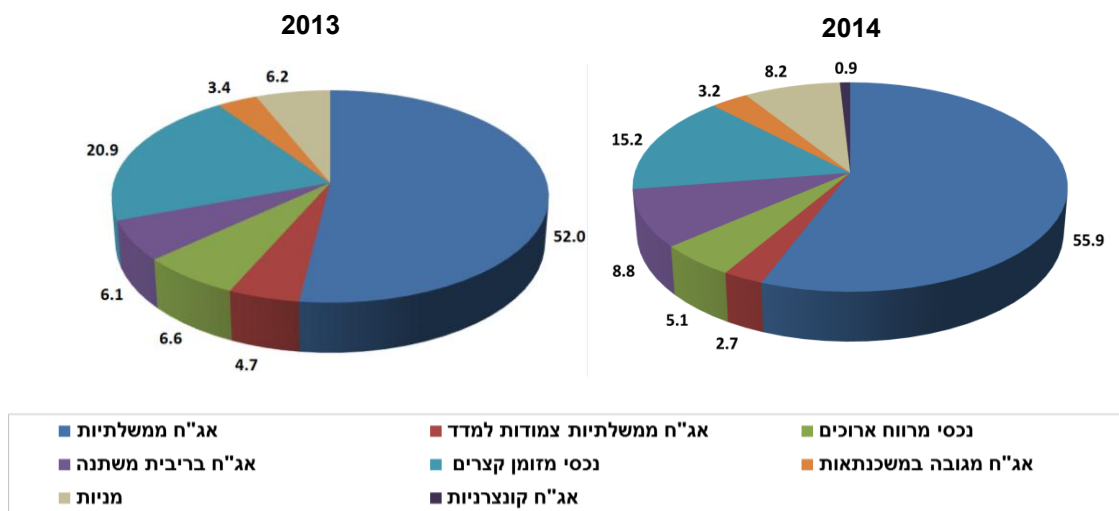
⁷ ראו פירוט בד"ח וחשבון על השקעת יתרות מטבע החוץ לשנת 2014, שמתפרסם בנפרד.
⁸ יתרות מטבע החוץ מורכבות מיתרת הסעיף "נכסים פיננסיים במטבע חוץ בחו"ל", בניכוי יתרת הסעיף "התחייבויות פיננסיות במטבע חוץ לחו"ל" במאזן הבנק (ראו ביאור 2). בנק ישראל קובע את ניהול מדיניות ההשקעה של יתרות אלו ועורך בגינן דיווחים לגורמים שונים, ולפיכך הן בסיס לניתוח ההתפתחויות בדברי הסבר אלו.

הכללים משקפים את מדיניות ניהולן של היתרות, וקובעי מדיניות ההשקעה של היתרות מכניסים במדיניות זו שינויים בהתאם להתפתחויות בשווקים ובמסגרת פרופיל הסיכון שהתוותה הוועדה המוניתרית בקווים המנחים. השינויים בהשקעה המבוצעים בהתאם למדיניות ההשקעה, באים לידי ביטוי בהתפלגות הנכסית של תיק היתרות ובהתפלגות המטבעית שלו. באיור 2 מוצגת ההתפלגות המטבעית של תיק היתרות לשנים 2013 ו-2014, וניתן לראות כי תיק היתרות מושקע ברובו במטבעות דולר, אירו ושטרלינג. באיור 3 מוצגת התפלגות הנכסים של תיק היתרות במטבע חוץ לשנים 2013 ו-2014 ואת השינויים שחלו בין שנים אלה: בשנת 2014 עמדה ההשקעה באג"ח ממשלתיות על כ-55.9% מכלל התיק, לעומת כ-52% בשנת 2013. כן התווספה בשנת 2014 השקעה באג"ח קונצרניות בשיעור של כ-0.9% של התיק. ההשקעה באג"ח בריבית משתנה עלתה מכ-6.1% ב-2013 לכ-8.8% בשנת 2014 וההשקעה בתיק המניות עלתה מכ-6.2% בשנת 2013 לכ-8.2% בשנת 2014. מאידך, ההשקעה בנכסי מזומן קצרים ירדה בשנת 2014 לכ-15.2%, לעומת כ-20.9% בשנת 2013, ההשקעה באג"ח ממשלתיות צמודות למדד עמדה בשנת 2014 על כ-2.7%, לעומת כ-4.7% בשנת 2013, וההשקעה בנכסי מרווח ארוכים עמדה בשנת 2014 על כ-5.1%, לעומת כ-6.6% בשנת 2013.

איור 2
ההתפלגות המטבעית, לסופי השנים 2013 ו-2014

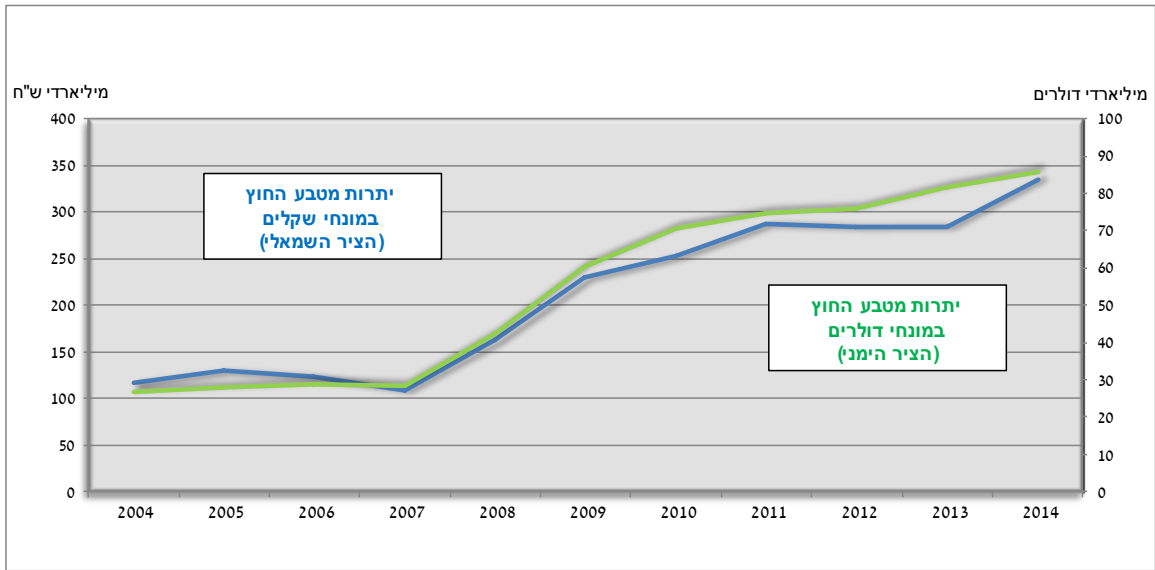
איור 3
ההתפלגות הנכסית של תיק היתרות במטבע חוץ, לסופי השנים 2013 ו-2014⁹
(אחוזים)

יתרות מטבע החוץ של הבנק הן חלק הארי של נכסיו – כ-95.5% מסך נכסי הבנק בסוף שנת 2014, לעומת כ-94.4% בסוף 2013 (לוח 1). במונחי דולרים עלו יתרות מטבע החוץ בשנת 2014 בכ-4.3 מיליארדי דולרים, ויתרתם לסוף 2014 עמדה על כ-86.1 מיליארדי דולרים, לעומת כ-81.8 מיליארדים בסוף 2013 – גידול של כ-5.3%. במונחי שקלים גדלו יתרות מטבע החוץ בכ-51 מיליארדי ש"ח, ויתרתם בסוף 2014 עמדה על כ-334.8 מיליארדי ש"ח, לעומת 283.9 מיליארדים בשנת 2013 – גידול של כ-17.9% (ראו איור 4)

⁹ בדיווח השנתי ל-2013, חלק מרכיב האג"ח הממשלתיות הצמודות למדד נכלל בקבוצת האג"ח הממשלתיות.

איור 4
יתרות מטבע החוץ במונחי שקלים ובמונחי דולרים,
2014 עד 2004

יתרות מטבע החוץ במונחי דולרים גדלו בשנת 2014, כאמור, בהיקף של כ-4.3 מיליארדי דולרים (לעומת גידול של כ-5.9 מיליארדים בשנת 2013). גידולן של יתרות מטבע החוץ בשנת 2014 נבע מהגורמים הבאים: (א) רכישות של מטבע חוץ בסך 7 מיליארדי דולרים על ידי בנק ישראל; מחציתם, 3.5 מיליארדים, נרכשו במסגרת מדיניות בנק ישראל שנועדה למתן תנודות חריגות בשער החליפין שאינן תואמות את התנאים הכלכליים הבסיסיים של המשק, והמחצית האחרת, 3.5 מיליארדי דולרים, נרכשו במסגרת יישום התכנית שנועדה למתן את ההשפעה של הפקת הגז על שער החליפין. (תכנית שהופעלה החל ממאי 2013). בהקשר זה יש לציין כי בנק ישראל הצהיר כי בשנת 2015 יעמוד היקף הרכישות במסגרת התכנית על 3.1 מיליארדי דולרים. (ב) שיערוך שלילי של היתרות בקיזוז הכנסות מריבית ורווחים פיננסיים במונחי דולר, בסך כ-2.7 מיליארדי דולרים, הנובע בעיקר מהפסד של הפרשי שערים בגין היחלשות מטבעות שבהם מושקעות היתרות מול הדולר (בעיקר האירו) – לעומת שיערוך חיובי והכנסות מריבית ומרווחים פיננסיים במונחי דולר של כ-1.9 מיליארדי דולרים בשנת 2013. (ג) הזרמה של המגזר הפרטי בסך 0.2 מיליארד דולרים, לעומת הזרמה בסך כ-0.3 מיליארד בשנת 2013, וירידה בגין משיכות של הממשלה והמוסדות הלאומיים בסך כ-0.2 מיליארדי דולרים - לעומת כ-1.5 מיליארדים בשנת 2013 (לוח 2).

בשנת 2014 עמדו יתרות מטבע החוץ במונחי שקלים על כ-334.8 מיליארדי ש"ח, לעומת כ-283.9 מיליארדים בשנת 2013 – גידול של כ-51 מיליארדים, שהם (17.9%). (ראו ביאור 2 לדוחות הכספיים).

לוח 2

תרומת המגזרים ליתרות מטבע החוץ

ממשלה ומוסדות לאומיים ⁴	בנק ישראל		המגזר הפרטי ²	השינוי ביתרות מטבע החוץ ¹	השנה
	שערך ³	רכישות			
	(מיליוני דולרים)				
(208)	3,288	19,578	(4,559)	18,099	2009
(650)	(758)	11,908	(199)	10,301	2010
(861)	74	4,630	119	3,962	2011
(426)	1,751	-	(294)	1,031	2012
(1,524)	1,833	5,320	255	5,884	2013
(234)	(2,688)	7,000	233	4,311	2014

- 1) כולל את השינוי בריבית שנצברה על יתרות מטבע החוץ.
- 2) כולל את תשלומי מס ההכנסה של המגזר במטבע חוץ.
- 3) כולל את הכנסות בנק ישראל מיתרות מטבע החוץ (הכנסות מריבית, רווחי הון והפרשי שערים צולבים בין הדולר למטבעות חוץ אחרים) ותשלומים ותקבולים של בנק ישראל במטבע חוץ.
- 4) העברות של הממשלה והמוסדות הלאומיים מחו"ל.

3.1.1 התשואות על יתרות מטבע החוץ

בנק ישראל משקיע את יתרות מטבע החוץ בעיקר בנכסים סחירים. אריכותם הממוצעת¹⁰ של מכשירי החוב ביתרות המט"ח, המהווים כ-92% מהן, קצרה יחסית כדי למזער את הפסדי ההון במקרה של עליית התשואות לפדיון, הנמצאות ברמות שפל היסטוריות במדינות שבהן מושקעות יתרות מטבע החוץ.

תשואת ההחזקה של תיק היתרות נמדדת במונחים של סל מטבעות – הנומרי – הנומרי הוא הרכב רב-מטבעי, המשקף את השימושים האפשריים של היתרות. התשואה של תיק היתרות, במונחי מטבע או סל כלשהו, נמדדת בנטרול השינויים בגודל היתרות במהלך התקופה; זאת בהתאם לנהגים המקובלים בענף ניהול ההשקעות בארץ ובעולם. מטרתה של מדידה זו היא לאפשר השוואה בעלת משמעות של תשואות היתרות בין שנה לשנה, לעומת תשואותיהם של תיקים מנוהלים אחרים, דבר שהוא אפשרי רק כשהתשואה אינה תלויה בשינויים בגודל התיק.

התשואה השנתית של תיק היתרות במונחי הנומרי הסתכמה בשנת 2014 ב-1.28%, תשואה גבוהה מזו של 2013 שעמדה על 0.87% וקרובה לתשואה הממוצעת בשנים שלאחר פרוץ המשבר (2009–2014), 1.44%. זאת כתוצאה של רמות השפל שאליהן הגיעו הריביות והתשואות-לפדיון בשווקים שהיתרות מושקעות בהם¹¹. התרומה העיקרית לגידול התשואה בשנת 2014 נבעה מההשקעה במניות ומהחזקת אריכות גבוהה מזו של אשתקד בתיק היתרות.

מאחר שתיק היתרות הוא תיק רב-מטבעי, הרי שמדידת התשואה במונחי מטבע ספציפי יש בה מידה רבה של שרירותיות. שרירותיות זו באה לידי ביטוי בהפרש בין תוצאות מדידתה של התשואה במטבעות שונים, וכן במדידת התנודתיות של התשואות לאורך השנים. כך למשל בשנת 2014, התשואה השלילית במונחי דולרים, 2.96%, שונה מן התשואה החיובית במונחי הנומרי – 1.28% (ראו לוח 3). במונחי שקלים התקבלה בשנת 2014 תשואה חיובית בסך 8.71% לעומת תשואה שלילית

¹⁰ המח"ם – משך החיים הממוצע.

¹¹ פירוט ראו בד"ח וחשבון על השקעת יתרות מטבע החוץ לשנת 2014, שמתפרסם בנפרד.

של 4.72% בשנת 2013, עקב תרומה חיובית של הפרשי שערים לסך התשואה – תוצאת התחזקות מטבעות הנומנרר ובייחוד הדולר והשטרלינג, שבהם מושקע חלק ניכר מהיתרות.

לוח 3

יתרות מטבע החוץ – סך כל ההכנסות, הפרשי השערים והתשואה

	2014	(* 2013)	(* 2012)	
סך כל יתרות מטבע החוץ:				
סוף השנה	86,101	81,790	75,906	
ממוצע שנתי	85,973	78,693	75,930	
ההכנסות (ההוצאות) והפרשי השערים - בחישוב כלכלי:				
ריבית ורווחי הון	2,435	1,922	3,385	
הפרשי מחירים לא-ממומשים ¹	1,918	2,258	187	
הפרשי שערים	22,088	(18,167)	(3,426)	
סך הכול	26,441	(13,987)	146	
ההכנסות (ההוצאות) והפרשי השערים - בחישוב כלכלי:				
ריבית ורווחי הון	674	537	879	
הפרשי מחירים לא-ממומשים ¹	386	674	56	
הפרשי שערים	(3,726)	667	847	
סך הכול	(2,666)	1,878	1,782	
שיעורי התשואה²:				
ריבית ורווחי הון	1.29	1.56	1.23	
הפרשי שערים	7.42	(6.28)	(1.14)	
סך הכול	8.71	(4.72)	0.09	
במונחי דולרים:				
ריבית ורווחי הון	1.29	1.56	1.23	
הפרשי שערים	(4.25)	0.88	1.23	
סך הכול	(2.96)	2.44	2.46	
במונחי הנומנרר של יתרות מטבע החוץ	1.28	0.87	1.59	

(1) הפרשי המחירים הלא ממומשים מתבטאים בשינוי השנתי בחשבון השיערוך מניירות ערך סחירים במטבע חוץ. (ראו ביאור 15 לדוחות הכספיים).

(2) שיעורי התשואה המוצגים במונחים שנתיים, על בסיס חישוב יומי, מתייחסים להכנסות מיתרות מטבע החוץ, כולל רווחים או הפסדים כתוצאה משינויים במחירי השוק.

(* הוצג מחדש).

3.2 חשבונות השיערוך

חשבונות השיערוך כוללים רווחים לא-ממומשים מהפרשי שערים על היתרות הנקובות במטבע חוץ ורווחים לא-ממומשים בגין הצמדה למדד ושיערוך של ניירות ערך סחירים במטבע מקומי ובמטבע חוץ לשוויים ההוגן. חשבונות השיערוך מנוהלים בנפרד לכל פריט (מטבע, נייר ערך) ונזקפים לדוח הרווח וההפסד בעת מימוש אותו פריט או חלק ממנו. לא מבוצע קיזוז בין סוגי פריטים שונים. יתרת ההפסד בחשבונות השיערוך, הנובעת מהפרשי הצמדה והפרשי מחירים בניירות ערך במטבע מקומי ובמטבע חוץ ומהפרשי שערים מהיתרות הנקובות במטבע חוץ, נזקפת בסוף השנה לדוח הרווח וההפסד.

3.2.1 היתרות הנקובות במטבע חוץ וההכנסות

בהתאם לשיטה החשבונאית להכרה בהפרשי שערים המיושמת בדוחות הכספיים של הבנק, הפרשי השערים הנצברים על היתרות המאזניות אינם נזקפים במלואם לדוח הרווח וההפסד, אלא אם כן הם מומשו. ההכרה במימוש לגבי מטבע חוץ מסוים היא רק כשהיתרה המוחזקת באותו מטבע קטנה. הפרשי שערים לא-ממומשים נזקפים לחשבון השיערוך במאזן. אם ייווצרו הפסדים עתידיים ממטבע מסוים, הם יקוזזו תחילה מול חשבון השיערוך של אותו מטבע, כשיש חשבון כזה, ורק אם תיווצר במטבע מסוים יתרת חשבון שיערוך שלילית בסוף השנה, היא תיזקף לדוח הרווח וההפסד. הפסדים שהוכרו בדוח הרווח וההפסד לא יקוזזו כנגד רווחים לא-ממומשים שייצברו בעתיד.

בשנת 2014 נרשמו רווחים מהפרשי שערים בגין התאמת היתרות הנקובות במטבע חוץ לשער היציג בסך של כ-21 מיליארדי ש"ח. הפסדים מהפרשי שערים שמומשו ונרשמו בדוח הרווח והפסד בשנת 2014 עמדו על סך של כ-1.2 מיליארדי ש"ח. (בשנת 2013 נרשמו הפסדים מהפרשי שערים בסך של כ-17.5 מיליארדי ש"ח, מתוכם מומשו בשנת 2013 סך של כ-5.7 מיליארדי ש"ח.) בשנת 2014 עיקר הרווחים מהפרשי השערים נצברו על יתרות מטבע החוץ והם קוזזו בכ-1 מיליארד ש"ח על ידי הפסדים מהפרשי שערים שנצברו על סעיפים שונים (פיקדונות הממשלה, מוסדות הכספיים הבין-לאומיים, פיקדונות התאגידים הבנקאיים במטבע חוץ, ופיקדונות של הקרן הדו-לאומית). בשנת 2013 עיקר הפסדים מהפרשי השערים, כ-18.2 מיליארדי ש"ח, נצברו על יתרות מטבע החוץ, והם קוזזו על ידי רישום רווחים מהפרשי שערים בסך של כ-0.7 מיליארד ש"ח, שנצברו על סעיפים שונים (פיקדונות הממשלה, המוסדות הכספיים הבין-לאומיים, פיקדונות התאגידים הבנקאיים במטבע חוץ ופיקדונות של הקרן הדו-לאומית). מתוך הפרשי שערים בסך של כ-17.5 מיליארדי ש"ח שנרשמו בשנת 2013 כ-5.7 מיליארדים נרשמו בדוח הרווח וההפסד כהוצאות פיננסיות אחרות מהפרשי שערים ממומשים, וכ-11.7 מיליארדים נרשמו כהפרשי שערים לא-ממומשים, שקוזזו מיתרת חשבונית השיערוך במאזן (לוח 4).

הרווחים מהפרשי שערים בשנת 2014 נבעו מהתחזקותם של הדולר, השטרלינג וחלק מהמטבעות האחרים שיתרות מטבע החוץ מוחזקות בהם והם התחזקו מול השקל (איור 5).

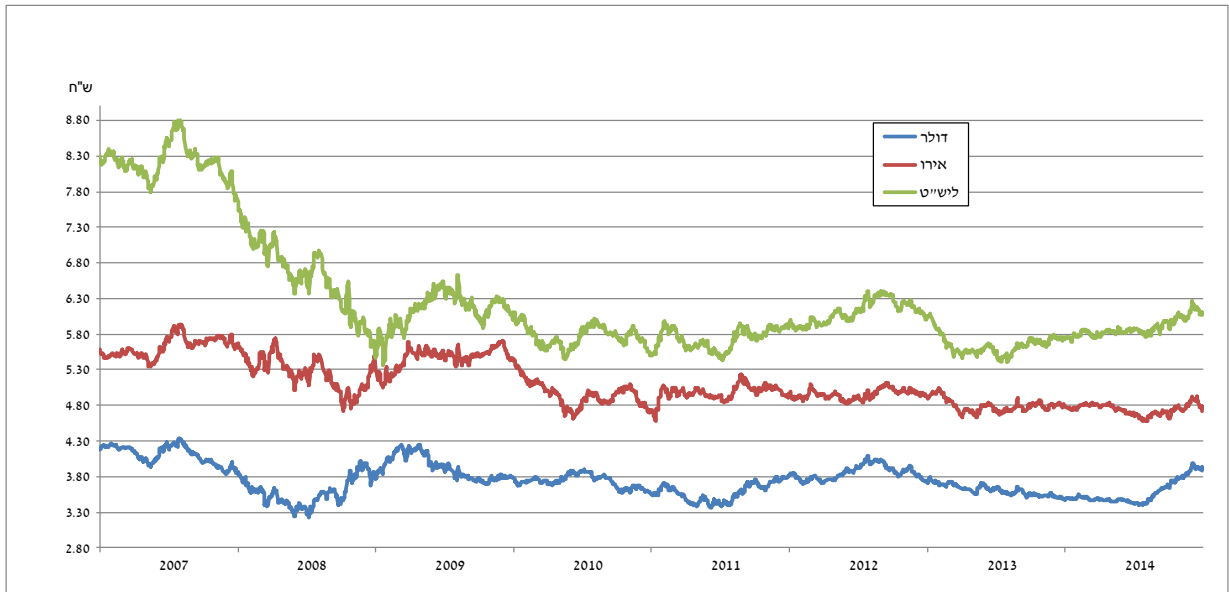
ב-2014 נרשם פיחות של 3.1% בשער השקל הנומינלי האפקטיבי¹², אולם שער החליפין התפתח באופן בלתי אחיד במהלך השנה. עד יולי 2014 נמשכה מגמת הייסוף שהחלה בספטמבר 2012 והשקל יוסף בכ-2.5% מראשית השנה. במחצית הראשונה של 2014 המשיך בנק ישראל לרכוש מטבע חוץ כדי למתן את הלחצים להתחזקות השקל, כדי לתמוך במגזר הסחיר עד להתאוששותו של הביקוש העולמי, וכחלק מתוכנית הגז. בין אוגוסט לנובמבר 2014 התהפכה המגמה ושער החליפין פוחד בכ-8%, כתוצאה מהפחתת ריבית בנק ישראל (לאוגוסט ולספטמבר) והצטמצמות הפערים בינה לבין ריבית ה-Fed והבנק המרכזי האירופי, וגם על רקע התאוששות המשק האמריקאי, שלוותה בצמצום של ההרחבה כמותית ובציפיות שהבנק המרכזי ה-Fed (ה-Federal Reserve) יעלה את הריבית. כן הושפע הפיחות מהקדמת הבחירות. בדצמבר 2014, יוסף שער החליפין בכ-1.8%¹³.

¹² שער החליפין הנומינלי האפקטיבי מחושב כממוצע גיאומטרי של שער החליפין של השקל מול 28 מטבעות, המייצגים 38 מדינות – שותפות הסחר העיקריות של ישראל על פי משקלותיהם.

¹³ הרחבה ראו בפרק ג' של דוח בנק ישראל 2014 העוסק במדיניות המוניטרית והאינפלציה.

איור 5

שערי החליפין של השקל מול הדולר, האירו והשטרלינג
2007 עד 2014

לוח 4

הפרשי שערים בגין התאמת יתרות הנקובות במטבע חוץ לשער היציג

2013	2014	
(מיליוני ש"ח)		
		נכסים:
(18,167)	22,088	יתרות מטבע חוץ
(9)	14	אשראי לממשלה - קרנות דו-לאומיות
		התחייבויות:
262	(662)	פיקדונות הממשלה
112	(131)	פיקדונות התאגידים הבנקאיים במטבע חוץ
331	(247)	מוסדות כספיים בין-לאומיים
9	(14)	פיקדונות של הקרן הדו-לאומית
(17,462)	21,048	סך הכול
(5,727)	(1,158)	הפרשי שערים ממומשים
(11,735)	22,206	הפרשי שערים לא-ממומשים

3.2.2 ניירות ערך סחירים במטבע חוץ

יתרת חשבון השיערוך בגין ניירות ערך סחירים במטבע חוץ עמדה בסוף שנת 2014 על כ-5.4 מיליארדי ש"ח, לעומת כ-3.4 מיליארדים בשנת 2013. הגידול, בסך כ-2 מיליארדי ש"ח, נבע בעיקר מרווחים שלא מומשו מהשקעה במניות בתיק היתרות ומרווחי הון שלא מומשו מהשקעה בנכסים ממדינות גוש האירו.

3.2.3 ניירות ערך סחירים במטבע מקומי

יתרת חשבון השיערוך בגין ניירות ערך סחירים במטבע מקומי עמדה בסוף שנת 2014 על כ-1.7 מיליארדי ש"ח, לעומת כ-1.8 מיליארדים בסוף 2013. הירידה בחשבון השיערוך בסך כ-0.1 מיליארדי ש"ח, נבעה בעיקר מרכיב הצבירה בגין הפרשי המחירים, ואילו רכיב ההצמדה למדד המחירים לצרכן פיצה על ירידה זו.

3.3 מצרף הכלים המוניטריים¹⁴

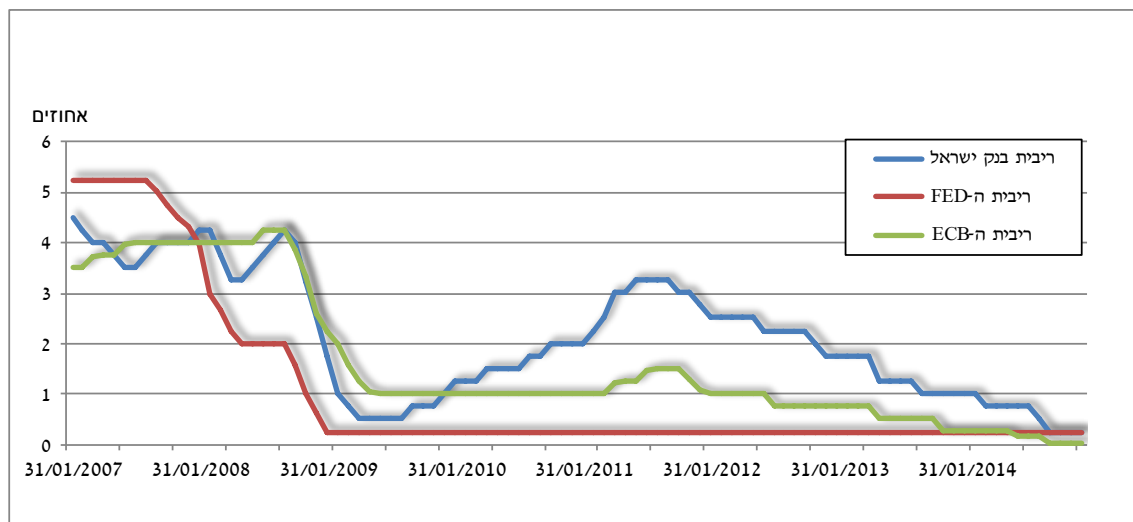
המדיניות המוניטרית פעלה לתמוך בפעילות וביצוא ולהחזיר את האינפלציה הנמוכה אל תחום היעד. זאת משום שהמשק העולמי – למעט ארה"ב – הוסיף לצמוח לאט, אינדיקטורים שונים עוררו חשש שהביקוש המקומי ירד, ונמשך ייסוף השקל (עד יולי). במהלך השנה הפחית בנק ישראל את הריבית המוניטרית מרמה של 1% בתחילתה ל-0.25% (בסופה (איור 6)). לנוכח הייסוף החד בשער החליפין שהתחדש בדצמבר 2014, וסביבת האינפלציה שנתורה נמוכה, הפחית בנק ישראל את הריבית למאוס 2015 לרמת שפל היסטורית של 0.1%.

קביעת שיעור הריבית לטווח קצר היא הכלי העיקרי של המדיניות המוניטרית לשם השגת מטרותיה, שבראשן שמירה על יציבות המחירים. הריבית המוניטרית משמשת נקודת ייחוס לריביות בשוק, ודרך היא משפיעה על התצרוכת והחיסכון של הפרטים, על היקף ההשקעות במשק, וכן על שער החליפין ודרך – על התחרותיות של מגזר היצוא ותחליפי היבוא ופעילותו, על החשבון השוטף, ודרך כל אלה על המחירים. כדי ליישם הלכה למעשה את רמת הריבית עליה בנק ישראל מכריז, הבנק מזרים או סופג את כמות הנזילות המבוקשת במשק שעקבית עם שיעור הריבית. זאת, באמצעות מתן הלוואות לתאגידים הבנקאיים או קבלת פיקדונות מהם וכן באמצעות הנפקת מק"ם ומכרזי ריפו, בהתאם לצורך.

יתרת הכלים המוניטריים נותרה מורכבת מהתחייבויות בלבד, ובסוף שנת 2014 היא הסתכמה בכ-247.1 מיליארדי ש"ח, לעומת כ-230.3 מיליארדים בסוף 2013 (עלייה של כ-7.28%). בשנת 2014 הורכב המצרף המוניטרי מכ-117.3 מיליארדי ש"ח בפז"ק, שהם כ-47.5% מכלל הכלים המוניטריים (לעומת כ-105 מיליארדים בסוף 2013 – כ-45.6%), וכ-129.7 מיליארדי ש"ח במק"ם, שהם כ-52.5% מכלל הכלים האלה (לעומת 125.3 מיליארדים בסוף 2013 – כ-54.4%).

¹⁴ מצרף הכלים המוניטריים כולל את יתרת המק"ם והפיקדונות לזמן קצוב במטבע מקומי, בניכוי הלוואות המוניטריות ומכרזי הריפו. יתרת הלוואות המוניטריות ומכרזי הריפו לסופי השנים 2014 ו-2013 עמדו על אפס.

איור 6
 שיעורי הריבית לטווח קצר בישראל, בארה"ב ובגוש האירו,
 2007 עד 2014
 (אחוזים)

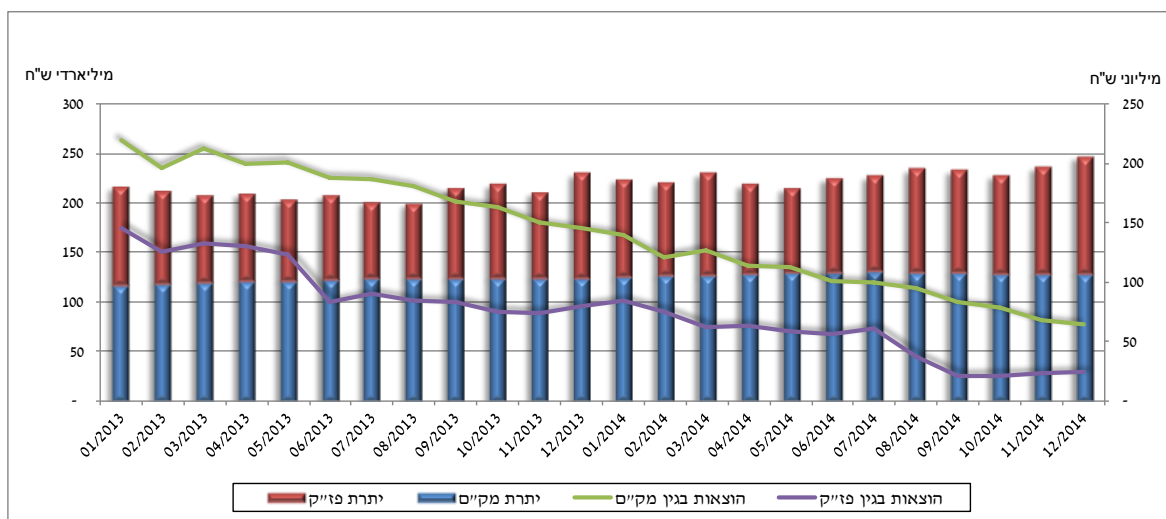

3.3.1 ההוצאות בגין הכלים המוניטריים

הוצאות הריבית בגין מצרף הכלים המוניטריים הסתכמו בשנת 2014 בכ- 1.8 מיליארדי ש"ח, לעומת כ- 3.4 מיליארדים בשנת 2013.

ירידת הוצאות הריבית, על אף גידול המצרף המוניטרי, נבעה מהפחתת ריבית בנק ישראל במהלך השנה – מ- 1.39% בממוצע בשנת 2013 ל- 0.61% בממוצע בשנת 2014. ההוצאות בגין המק"ם נותרו בשנת 2014 החלק העיקרי של הוצאות הריבית בגין הכלים המוניטריים, ועמדו על כ- 1.2 מיליארדי ש"ח, לעומת כ- 0.6 מיליארדי ש"ח בגין הוצאות הריבית על הפז"ק. (בשנת 2013 הוצאות הריבית על המק"ם עמדו על כ- 2.2 מיליארדי ש"ח, לעומת כ- 1.2 מיליארדים בגין הוצאות הריבית על הפז"ק.) הסיבות להבדלים בריביות נובעות הן מפאת גודלה של יתרת המק"ם שעמדה בשנת 2014 על כ- 129.7 מיליארדים בממוצע (לעומת כ- 123.1 מיליארדים בממוצע ב-2013) ביחס ליתרת הפז"ק שעמדה בשנת 2014 על כ- 99.9 מיליארדים בממוצע (לעומת כ- 88.4 מיליארדים בממוצע ב-2013) והן מפני שהמק"ם מונפק לתקופה של עד שנה, ועל כן הריבית המשולמת בגינו הייתה במהלך השנה גבוהה מזו המשולמת על הפז"ק, אשר מופקד ליום, לשבוע ולחודש (איור 7).

איור 7
יתרות המצרף המוניטרי וההוצאות בגינן, 2013 ו-2014
(מיליוני ש"ח, מיליארדי ש"ח)

3.4 תיק ניירות הערך במטבע ישראלי

תיק ניירות הערך הסחירים במטבע ישראלי כולל ניירות ערך ממשלתיים סחירים הצמודים למדד המחירים לצרכן וכן ניירות ערך לא צמודים. הבנק רכש את מרבית התיק בשנת 2009¹⁵ בכ-18 מיליארדי ש"ח. בסוף שנת 2014 עמדה יתרת תיק ניירות הערך במטבע ישראלי על כ-12 מיליארדי ש"ח, ירידה של כ-3.1 מיליארדים לעומת היתרה בשנת 2013, שעמדה על כ-15.1 מיליארדי ש"ח. עיקר הירידה נובע מניירות ערך שנפדו השנה. הכנסות הריבית וההצמדה מתיק זה הסתכמו בשנת 2014 בכ-566 מיליוני ש"ח, לעומת כ-636 מיליונים בשנת 2013. הירידה בשנת 2014 נובעת מירידה של ההכנסות מריבית ושל ההכנסות מהפרשי הצמדה על ניירות ערך שנפדו השנה. ההכנסות מריבית והפחתות הניכיון או הפרמיה בגין תיק זה נרשמות בדוח הרווח וההפסד על בסיס צבירה בסעיף "הכנסות ריבית מהממשלה" (ראו ביאור 20). לסעיף זה נזקפת גם ההכנסה מהפרשי הצמדה בגין ניירות ערך שמומשו או נפדו. הרווחים או ההפסדים שנצברו מהפרשי הצמדה, וכן משיערוך לשווי השוק, נזקפים לחשבון השיערוך במאזן. יתרת חשבון שיערוך בחובה נזקפת בסוף השנה לדוח הרווח וההפסד. (ראו סעיף 3.2.3).

¹⁵ במהלך 2009 רכש בנק ישראל אג"ח ממשלתיות. רכישת האג"ח נועדה לתמוך בירידת הריביות לטווחים הארוכים יותר, ובכך להקל את תנאי האשראי במשק ולתמוך בפעילות הכלכלית.

3.5 בסיס הכסף

בסיס הכסף הוא סך השטרות והמעות שבמחזור ופיקדונות העו"ש של הבנקים המסחריים בבנק ישראל¹⁶. בסיס הכסף נקבע על פי הביקוש שיש לנזילות בריבית הנתונה.

בסיס הכסף מושפע מזרמים שאינם מצויים בשליטת בנק ישראל, כחשבונות הממשלה¹⁷, ומזרמים שבשליטתו, כגון רכישות מט"ח ואג"ח המשמשות להשגת מטרותיה השונות של המדיניות המוניטרית. בנק ישראל סופג נזילות מהשווקים, או מזרים אותה לבנקים המסחריים, כדי לספק את הביקוש לבסיס הכסף בהתאם לריבית בנק ישראל. הבנק מתאים את בסיס הכסף לריבית באמצעות הנפקת מק"ם ובאמצעות פיקדונות נושאי ריבית של הבנקים, המוצעים להם במכרז ואינם נכללים בבסיס הכסף¹⁸.

ב-2014 גדל בסיס הכסף בכ-11.7 מיליארדי ש"ח – גידול של כ-14.7% – לעומת גידולו אשתקד בכ-8.9% (לוח 5) – ויתרתו בשנת 2014 עמדה על כ-91.3 מיליארדי ש"ח, לעומת כ-79.6 מיליארדים בשנת 2013 (איור 8). גידולו של בסיס הכסף נבע במידה רבה מהפחתת הריבית המוניטרית לרמה נמוכה, שכן זו גורמת לעליית הביקוש לכסף.

עד המשבר של 2008 נמנתה פעילות הממשלה עם הגורמים העיקריים שהשפיעו על בסיס הכסף. לעומת זאת מ-2008, להוציא הפסקה בין אוגוסט 2011 למארס 2013, התערבויות בנק ישראל בשוק מטבע החוץ יצרו את ההזרמה הגדולה ביותר אליו. בנק ישראל חידש את התערבויותיו בשוק מטבע החוץ בשנת 2013 וזאת בהתאם למדיניותו לפעול בשוק זה כששער החליפין של השקל אינו תואם את התנאים הכלכליים הבסיסיים להתפתחותו. כמו כן הכריז בנק ישראל במאי 2013 על תכנית לרכישות מטבע חוץ, שנועדה לקזז את השפעת היתר של הפקת הגז על שער החליפין. מאחר שרכישות מטבע החוץ הזרימו לשוק עשרות מיליארדי שקלים בכל שנה נדרש הבנק לספוג שקלים כדי לקזז את ההשפעות של פעולותיו הוא על בסיס הכסף¹⁹, כדי למנוע לחץ לירידת הריבית הקצרה לרמה נמוכה מזו שקבע. כל ההזרמה לבסיס הכסף בגין רכישות מטבע החוץ מעבר לביקוש לבסיס הכסף נספגת באמצעות הכלים המוניטרניים של בנק ישראל ומעוקרת במלואה. מחצית מהרכישות ב-2014 היו במסגרת התכנית שנועדה לקזז את השפעתה של הפקת הגז על שער החליפין; השאר נרכשו במחצית הראשונה של 2014 במסגרת התכנית שבה בנק ישראל מתערב בשוק המט"ח כששער החליפין של השקל אינו תואם את התנאים הכלכליים הבסיסיים להתפתחותו. ב-2014 בוצעה הספיגה בעיקר באמצעות הגדלה של פיקדונות הבנקים המסחריים בבנק ישראל, בדומה ל-2011.

¹⁶ גם פיקדונות העו"ש של הציבור הם חלק מהנזילות במשק, אך לבנק ישראל יש רק השפעה עקיפה על היקפם, באמצעות חובת הנזילות המוטלת על הבנקים המסחריים.

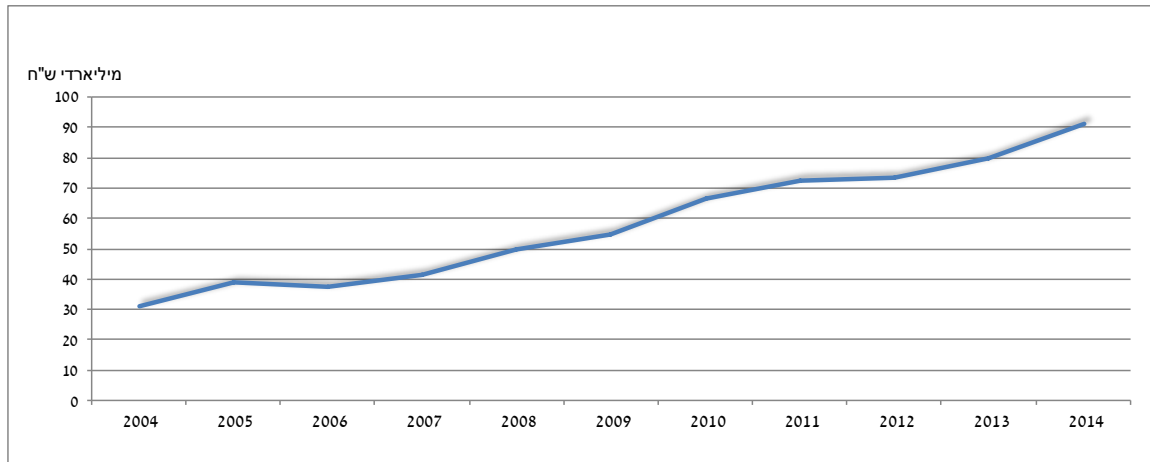
¹⁷ פעולות הממשלה משפיעות אף הן על בסיס הכסף, שכן חשבונות הממשלה מנוהלים בבנק ישראל (על פי חוק בנק ישראל התשי"ע - 2010).

¹⁸ מפני שאינם מופרים לצורך עמידה בחובת הנזילות.

¹⁹ ב-2009 נדרש הבנק לקזז גם את ההשפעה של רכישות האג"ח ממשלתיות שביצע.

איור 8

התפתחות יתרת בסיס הכסף לסוף תקופה,
2004 עד 2014
(מיליארדי ש"ח)

בשנת 2014 הזרים בנק ישראל נטו לבסיס הכסף כ-10.4 מיליארדי ש"ח, לעומת כ-16.6 מיליארדים בשנת 2013. הממשלה והמוסדות הלאומיים הזרימו בשנת 2014 כ-1.2 מיליארדי ש"ח, לעומת ספיגה של כ-10.5 מיליארדי ש"ח בשנת 2013. עיקר ההזרמה של בנק ישראל בשנת 2014 נבעה מרכישות מטבע חוץ, שהזרימו נזילות של כ-24.6 מיליארדי ש"ח (לעומת כ-19 מיליארדים בשנת 2013). בנק ישראל ספג את עודפי הנזילות, כ-14.2 מיליארדי ש"ח (לעומת כ-2.4 מיליארדי ש"ח ב-2013) (לוח 5). בשנת 2014 סכום זה מורכב מספיגה, באמצעות הכלים המוניטריים (מק"ם ופז"ק) נטו של כ-16.8 מיליארדי ש"ח, ומהזרמת כ-2.6 מיליארדי ש"ח, שעיקרה נובע מתשלומים בגין הכלים המוניטריים בסך של כ-1.8 מיליארדי ש"ח.

לוח 5

בסיס הכסף – השינויים ומקורותיהם

השנה	בבסיס הכסף	השינוי	הזרמת(+)/ספיגת(-)		התאמות ²
			הממשלה והמוסדות הלאומיים ¹	הזרמת(+)/ספיגת(-) מהמרות מט"ח	
(5)	(1)=(2)+(3)+(4)+(5)	(2)	(3)	(4)	(5)
(מיליוני ש"ח)					
2009	5,141	(14,195)	(58,855)	77,413	778
2010	11,509	1,418	(32,962)	43,752	(699)
2011	6,078	(2,142)	(7,494)	16,170	(456)
2012	748	(9,130)	10,047	-	(169)
2013	6,443	(10,452)	(2,414)	19,037	272
2014	11,699	1,171	(14,190)	24,632	86

(1) הזרמת הממשלה כוללת גם את הזרמות המוסד לביטוח לאומי ובנק הדואר.

(2) ההתאמות כוללות: העברות של המוסדות הלאומיים מחו"ל, המתבצעות באמצעות הבנקים, אך מוגדרות כהזרמת המגזר הציבורי עד לסוף שנת 2012 (בטור 2). תקבולים ותשלומים מקומיים של בנק ישראל והממשלה במטבע חוץ למגזר הפרטי, כדוגמת תקבולי מס הכנסה במטבע חוץ, אינם משנים את בסיס הכסף, שכן הם מועברים במישרין מהמגזר הפרטי לממשלה; מצד אחד הם מוגדרים כספיגה של הממשלה, ואילו מהצד האחר הם מוגדרים כתרומה של המגזר הפרטי ליתרות מטבע החוץ.

3.6 חשבונות הממשלה

הממשלה מנהלת באמצעות בנק ישראל את פעילותה במטבע מקומי, וכן חלק ניכר מפעילותה במטבע חוץ. זאת בהתאם לסעיף 48(א) לחוק בנק ישראל התש"ע-2010 הקובע כי "הבנק יהיה הבנקאי היחיד של הממשלה לעניין פעילותה הבנקאית במטבע ישראלי".

חשבונות הממשלה כוללים את פיקדונות הממשלה בשקלים ובמטבע חוץ²⁰, וכן את האשראי לממשלה.

האשראי לממשלה מורכב מיתרת האשראי בגין הקרנות הדו-לאומיות, אשר ניתנו לממשלת ישראל לצורך השקעה משותפת עם ממשלת ארה"ב בקרנות דו-לאומיות למחקר ופיתוח תעשייתי ולמדע. יתרת האשראי לממשלה עמדה בסוף שנת 2014 על כ-128 מיליוני ש"ח, לעומת כ-115 מיליונים בסוף 2013.

פיקדונות הממשלה הסתכמו בסוף שנת 2014 בכ-15.6 מיליארדי ש"ח, לעומת כ-20.5 מיליארדים בסוף 2013 – ירידה של כ-23.8%. הירידה ביתרת פיקדונות הממשלה נטו נבעה, מחד גיסא, מירידה של יתרת פיקדונות הממשלה במטבע מקומי בסך כ-10.4 מיליארדי ש"ח, ומאידך – מגידול של יתרת פיקדונות הממשלה במטבע חוץ בסך כ-5.5 מיליארדים (לוח 6).

גיוסי החוב במטבע חוץ נטו של הממשלה בחו"ל הסתכמו בשנת 2014 בכ-420 מיליוני דולרים. בשנה זו גייסה הממשלה כ-3.4 מיליארדי דולרים, מתוכם כ-2 מיליארדים באג"ח סחירות וכ-1.4 מיליארדים באמצעות ארגון הבונדס. במקביל פרעה הממשלה חוב במטבע חוץ בהיקף של כ-3 מיליארדי דולרים, מתוכם סך של כ-1.9 מיליארדים תעודות בונדס וכ-0.9 מיליארד אג"ח סחירות.

²⁰ פיקדונות הממשלה ניתנים לקיזוז ביניהם, למעט מספר פיקדונות חריגים. בנייתו כלכלי, כפי שמובא בדברי הסבר אלו, ההתייחסות היא ליתרות הממשלה נטו, כלומר ליתרות המאזן המוצגות בצד הזכות של המאזן בניכוי היתרות המוצגות בצד החובה.

פיקדונות הממשלה בבנק ישראל – השינויים והגורמים להם

2012	2013	2014	
(מיליוני ש"ח)			
			יתרות פיקדונות הממשלה ל-31 בדצמבר:
11,469	17,634	7,247	במטבע מקומי
5,964	2,892	8,400	במטבע חוץ
17,433	20,526	15,647	סך כל פיקדונות הממשלה
			השינוי השנתי בפיקדונות הממשלה:
(2,163)	(5,249)	(1,059)	תרומת הממשלה ליתרות מטבע החוץ ¹
9,680	10,452	(1,171)	ספיגת (הזרמת) הממשלה ²
(3,375)	(2,100)	(2,622)	התנועות הכספיות בין הממשלה לבנק ישראל ³
(5)	(10)	(27)	התאמות ⁴
4,137	3,093	(4,879)	סך כל השינוי

- (1) הכנסות והוצאות של הממשלה בחו"ל, קבלה ופירעון של הלוואות הממשלה בחו"ל.
- (2) הזרמת הממשלה כוללת גם את הזרמות המוסד לביטוח לאומי ובנק הדואר.
- (3) תשלום ריבית ופדיון אג"ח ממשלתיות המוחזקות בידי בנק ישראל; עמלות שונות מהממשלה; אשראי לממשלה – תשלום ריבית, פירעון קרן ותשלום ריבית על פיקדונות הממשלה (בשקלים ובמטבע חוץ); הפרשי שערים על פיקדונות הממשלה במטבע חוץ; העברת רווחי בנק ישראל.
- (4) ריבית שנצברה על פיקדונות הממשלה לסוף השנה; תשלומי ריבית של הממשלה על אשראי לממשלה בגין קרנות דו-לאומיות (תשלומים הכלולים ב"הזרמת הממשלה", אך נכללו, בלוח זה, גם ב"תנועות כספיות בין הממשלה לבנק ישראל"); פדיון איגרות בונדס בישראל. (הפדיון מקטין את הפיקדונות השקליים של הממשלה, אך אינו כלול בהגדרת "הזרמת הממשלה"). כמו כן הסעיף כולל שינוי בחשבונות של גופים סטטוטוריים המנוהלים בבנק ישראל.

3.7 הון הבנק

הון בנק ישראל מורכב מהון המניות והקרן השמורה בניכוי יתרת ההפסד. יתרת הון הבנק במאזן כוללת התאמה חד-פעמית של סעיפים לא-כספיים במאזן למדד המחירים של דצמבר 2003, בהתאם להוראות תקן חשבונאות מספר 12 של המוסד הישראלי לתקינה בחשבונאות. התאמה זו הגדילה את הון המניות של הבנק והקרן השמורה לכ-4 מיליארדי ש"ח, לעומת 320 מיליוני ש"ח קודם לכן.

3.7.1 הגירעון בהון הבנק

הגירעון בהון הבנק עמד בסוף שנת 2014 על כ-48.3 מיליארדי ש"ח, לעומת כ-47.2 מיליארדים בסוף 2013. גידול הגירעון בהון נבע מהפסד בסך של כ-1.1 מיליארדי ש"ח (לעומת הפסד של כ-8.6 מיליארדי ש"ח בשנת 2013). הירידה בהפסד השנתי בשנת 2014 בסך של כ-7.6 מיליארדי ש"ח הייתה בעיקרה תוצאה של ירידה בהוצאות הריבית נטו, שעמדו בשנת 2014 על כ-0.3 מיליארד ש"ח, לעומת כ-2.4 מיליארדים בשנת 2013, וירידה בהוצאות הפיננסיות האחרות מהפרשי שערים, שהסתכמו בשנת 2014 בכ-1.2 מיליארדי ש"ח, לעומת כ-5.7 מיליארדים בשנת 2013.